

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

**NORWEGIAN COURTS
ADMINISTRATION**

NEZAVISNOST, ODGOVORNOST I KVALITET RADA PRAVOSUĐA

BOSNA I HERCEGOVINA 2018-2020

SARAH KOOLEN I FRANS VAN DIJK

Sudsko vijeće Holandije
Hag, 4. mart 2021.
Holandija

NEZAVISNOST, ODGOVORNOST I KVALITET RADA PRAVOSUĐA

BOSNA I HERCEGOVINA
2018-2020

Sarah Koolen MSc

Savjetnik Sudskog vijeća Holandije

Prof dr Frans van Dijk

Profesor empirijske analize pravnih sistema, Univerzitet u Utrechu

Savjetnik Sudskog vijeća Holandije

Koordinator neovisnosti i odgovornosti Evropske mreže sudskih vijeća

SADRŽAJ

Sažetak i preporuke	5
1. Uvod	7
2. Pregled aktivnosti 2018.-2020.	9
3. Mjerenje nezavisnosti i odgovornosti	11
4. Rezultati za BiH za pokazatelje nezavisnosti i odgovornosti	18
5. Anketa među sudijama	28
6. Dijalog o narednim koracima	37
7. Pregled aktivnosti VSTV-a na jačanju nezavisnosti i odgovornosti	38
8. Mjerenje kvaliteta	42
9. Rezultati za BiH prema pokazateljima kvaliteta	47
10. Aktivnosti VSTV-a na unapređenju kvaliteta rada pravosuđa	50
11. Zaključci i naredni koraci	54

SAŽETAK I PREPORUKE

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV) angažovano je na provođenju projekta unapređenja kvaliteta pravosuđa zajedno sa Sudskim vijećem Holandije i Sudskom administracijom Norveške. Projekat se sastoji od dvije komponente. Prva komponenta ima za cilj poboljšanje rezultata rada sudova, posebno jačanjem upravljanja predmetima i upravljanja sudovima. Ovaj dio projekta se realizuje kroz blisku saradnju Općinskog suda u Sarajevu i Okružnog suda u Amsterdamu i sudija iz Norveške, a proširen je i na većinu sudova u Bosni i Hercegovini. Druga komponenta projekta je usmjerena na nezavisnost i odgovornost pravosuđa u cjelini, kao i na kvalitet rada pravosuđa uopšte. Ovaj dio projekta oslanja se na pokazatelje koje je izradila Evropska mreža pravosudnih vijeća (ENCJ) za potrebe ocjene stanja nezavisnosti i odgovornosti, s jedne strane, i kvaliteta rada pravosuđa, s druge strane. Koristi se i metoda ENCJ-a za utvrđivanje prioriteta za unapređenje stanja. U ovom izvještaju opisani su i dosadašnji rezultati druge komponente projekta, te proces mjerenja stanja po pitanju nezavisnosti, odgovornosti i kvaliteta koji provodi VSTV, kao i rezultati ocjene. Utvrđeni su zaključci koji se tiču prioriteta za unapređenje stanja. Zbog pandemije korona virusa obustavljene su zajedničke propratne aktivnosti, a ovaj izvještaj treba da posluži i kao osnova za ostatak ove komponente projekta. Izvještaj ne preispituje druge izvještaje, poput izvještaja Evropske komisije koji se dotiču ovih tema.

Uprkos spoljnim i unutrašnjim problemima sa kojima se suočio tokom projekta, VSTV je primijenio instrumente ENCJ-a, uključujući i anketu o nezavisnosti provedenu među sudijama. Takođe je naručeno detaljno istraživanje među korisnicima sudova, koje preporučuje ENCJ. Primjena tih instrumenata je pokazala da su u BiH formalni zahtjevi u pogledu nezavisnosti u velikoj mjeri ispunjeni, osim kada je u pitanju finansiranje pravosuđa i nepremjestivost sudija, ali je percepcija nezavisnosti mnogo manje pozitivna. Korisnici sudova i građani uopšte su kritički nastrojeni, dok sudije imaju relativno pozitivno mišljenje, ali je ono niže od evropskog prosjeka. Postoji raskorak između formalnih garancija i načina na koji se one primjenjuju u praksi.

Što se tiče odgovornosti, ona je neuređena u važnim oblastima, posebno kada su u pitanju odnosi sa medijima, spoljna ocjena rezultata rada pravosuđa i transparentnost dodatnih poslova sudija, uključujući i objavljivanje podataka o imovini. Što se tiče percepcije, sudije su kritične prema poštovanju etičkih standarda od strane sudija i postupcima nadležnih organa u slučajevima povrede dužnosti i korupcije od strane nosilaca pravosudnih funkcija.

Što se tiče kvaliteta, iz pokazatelja se vide široke varijacije, ukazujući na slabe i jake strane. Snažna strana je, na primjer, procjena kvaliteta sudskih odluka, što ne poduzima mnogo pravosuđa u Evropi. Područja za unapređenje su, dostupnost sažetih i pojednostavljenih postupaka, elektronsko podnošenje tužbe i elektronski postupci, te dostupnost žalbenog postupka na uravnotežen način.

Izvještaj pokazuje da VSTV i sudovi rade na unapređenju nezavisnosti i odgovornosti, i posebno na kvalitetu rada. Što se tiče nezavisnosti, postignut je određeni napredak, ali u glavnim aspektima (objavljivanje finansijskih izvještaja, imenovanje i napredovanje sudija) VSTV je zakovan i dalji napredak zavisi od zakonodavstva.

Kada je riječ o kvalitetu, uključujući ažurnost, posljednjih godina su ostvarena značajna poboljšanja. Što se tiče ažurnosti, napredak se nedvosmisleno može mjeriti pomoću sistema za upravljanje predmetima u sudovima. Ostala poboljšanja, kao što je kvalitet sudskih odluka, teže su mjerljiva, ali su podjednako važna.

Da zaključimo, glavni problem sa kojim se suočava pravosuđe u BiH jeste negativna percepcija nezavisnosti pravosuđa i nedostatak povjerenja u pravosuđe u društvu, kao i osnovni uzroci takvog stanja. Da bi ovaj problem riješio, pravosuđe mora unaprijediti sljedeće oblasti:

1. Sudska etika i mehanizmi za suzbijanje neprimjerenog ponašanja i korupcije na svim nivoima pravosuđa, uključujući i VSTV, posebno u pogledu imenovanja, napredovanja i disciplinske odgovornosti sudija. Potrebno je hitno uvesti objavljivanje imovinskog stanja sudija i članova regulatornih tijela kao što je VSTV.
2. Komunikacija sa društvom, uključujući i ostale grane vlasti, medije i civilno društvo u cilju omogućavanja boljeg uvida u rad pravosuđa i suzbijanja širenja dezinformacija. To uključuje uvođenje spoljne ocjene, koja bi se provodila na zahtjev samog pravosuđa (VSTV-a), a radi zaštite nezavisnosti pravosuđa i uspostavljanja vjerodostojne analize njegovog funkcionisanja.

Treba naglasiti da kada su u pitanju integritet i dobro upravljanje, ostale grane vlasti (politički sistem) nisu bolje od pravosuđa, ako nisu i lošije. To dovodi do pritiska na pravosuđe koji koči napredak. Međunarodna zajednica treba da prepozna ove pritiske i iskoristi svoj uticaj da zaštiti nezavisnost pravosuđa i njegovih regulatornih tijela. Treba imati u vidu i negativne primjere Mađarske, Poljske i Slovenije.

Što se tiče kvaliteta rada, sudovi su na inicijativu VSTV-a postigli značajan napredak, na primjer, u pogledu ažurnosti. Potrebno je dalje raditi na poboljšanju rezultata rada. Ovo je važno za stranke u postupku, za ekonomiju u cjelini i položaj pravosuđa u društvu. Koraci preduzeti na unapređenju upravljanja predmetima, ali i upravljanja sudovima, daju čvrstu osnovu za dalji napredak. Od suštinske je važnosti nastaviti sa novim načinima rada i nakon okončanja projekata i saradnje sa partnerima iz inostranstva. Pored toga, iz pokazatelja se vidi da postoje važna područja za inovacije, poput dostupnosti skraćenih i pojednostavljenih postupaka, i, kao i svuda, digitalizacija postupaka. Uvođenje integrisanog sistema upravljanja kvalitetom može dati trajni zamah radu sudova i biti važan faktor u jačanju povjerenja društva u pravosuđe.

Da bi se steklo zajedničko razumijevanje izazova i mogućnosti za pravosuđe Bosne i Hercegovine, slijedeći korak bio bi razmatranje ovog izvještaja na dijaloškim sastancima članova VSTV-a, predstavnika Sudskog vijeća Holandije i Sudske administracije Norveške.

1. UVOD

Unapređenje kvaliteta pravosuđa je sveobuhvatan projekat koji se bavi različitim aspektima kvaliteta rada sudova i upravljanja njima od strane Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine (VSTV BiH). U okviru ovog projekta kvalitet rada pravosuđa se ne odnosi samo na sudske postupke, već obuhvata i nezavisnost i odgovornost pravosuđa. I nezavisnost i odgovornost su uslovljeni kvalitetom pravosuđa. Projekat je započeo u novembru 2018. godine i traje do novembra 2021. godine. Njime je obuhvaćena saradnja između VSTV-a i sudova u BiH, Sudskog vijeća Holandije i Okružnog suda u Amsterdamu i Sudske administracije Norveške, a realizuje se uz finansijsku podršku Ministarstva spoljnih poslova Holandije. Projekat unapređenja kvaliteta pravosuđa sastoji se od dvije glavne komponente:

Komponenta I: Jačanje rada sudova

- Unapređenje upravljanja sudovima i efikasnosti
- Razvijanje i uvođenje sistema mentorstva za novoimenovane sudije
- Unapređenje kvaliteta sudskih odluka
- Razvoj i implementacija SOKOP sistema
- Unapređenje infrastrukture zgrada pravosudnih institucija

Komponenta II: Jačanje rada VSTV-a

- Unapređenje procesa imenovanja, ocjenjivanja i napredovanja sudija
- Analiza nezavisnosti, odgovornosti i kvaliteta u pravosuđu prema kriterijima ENCJ-a

Prva komponenta započela je na Općinskom sudu u Sarajevu i postepeno je proširena i na druge sudove u BiH. Provodi je Okružni sud u Amsterdamu i predstavnici pravosuđa Norveške u tijesnoj saradnji sa rukovodiocima datih sudova i sudijama iz BiH. Projekat je nastavak prethodnog projekta "Unapređenje efikasnosti pravosuđa u Bosni i Hercegovini II" čiji je opšti cilj bio povećanje efikasnosti sudova u BiH. Ovaj projekat je završen u junu 2018. godine, a njegov glavni produkt je sveobuhvatna kompilacija materijala koja je poslužila kao osnova za novi projekat.

Druga komponenta za cilj jačanje uloge VSTV BiH. VSTV ima ključnu ulogu u upravljanju pravosuđem, pa je tako projekat usmjeren na tu ulogu.

U okviru ove komponente primjenjuju se međunarodni, a posebno evropski standardi u pogledu neovisnosti i odgovornosti pravosuđa koje je, između ostalog, utvrdilo Savjetodavno vijeće evropskih sudija (CCJE), a ENCJ ih je detaljno razradio i omogućio njihovo mjerenje. ENCJ je izradio set pokazatelja nezavisnosti i odgovornosti, koji su nedavno poboljšani, i na osnovu kojih su 2020. godine ponovo vršenja mjerenja za gotovo sve zemlje EU, kao i Norvešku i UK. Što se tiče nezavisnosti, set pokazatelja sastoji se od pokazatelja o formalnim garancijama nezavisnosti i pokazatelja o tome kako se nezavisnost doživljava u društvu, uključujući i same sudije.

Kvalitet rada pravosuđa, u mjeri u kojoj se on odnosi na druge aspekte osim nezavisnosti i odgovornosti, tiče se sudskih postupaka i odluka. Ovo područje kvaliteta je potrebno precizirati. ENCJ eksperimentiše sa nizom pokazatelja koji pokrivaju veći dio ovog aspekta kvaliteta. Mjerenja na osnovu najnovije verzije pokazatelja vršena su ove godine za iste pravosudne sisteme kao i za nezavisnost i odgovornost.

ENCJ okuplja domaće institucije država članica Evropske unije koje su nezavisne od izvršne i zakonodavne vlasti i koje su odgovorne za pružanje podrške pravosuđu u nezavisnom sudovanju. Zemlje poput Austrije i Njemačke imaju status posmatrača jer nemaju pravosudna vijeća, ali su članice EU. Budući da Bosna i Hercegovina nije ni država članica EU niti kandidat za članstvo u EU, VSTV ne može dobiti status posmatrača u ENCJ. VSTV se, zajedno sa nekoliko drugih vijeća zemalja iz okruženja EU, poziva na godišnju Generalnu skupštinu ENCJ.

Imajući u vidu ambiciju Bosne i Hercegovine da se pridruži Evropskoj uniji i potrebe da se javne institucije, uključujući pravosuđe, pridržavaju međunarodnih / evropskih standarda, bilo bi preporučljivo uvesti standarde ENCJ-a kako bi se mogao mjeriti napredak pravosuđa u ovom procesu. Pored toga, time se jačaju veze između VSTV-a i članica ENCJ-a. Pohvalno je i to što je VSTV istinski opredijeljen za ovaj pravac djelovanja. Da bi se podržali ovi napori, u projekat je uvrštena Komponenta II.

Ovaj izvještaj daje pregled aktivnosti i rezultata postignutih u okviru Komponente II. Zbog pandemije korona virusa, projektne aktivnosti su obustavljene u martu 2020. Iako je ocjena stanja u pravosuđu BiH izvršena i utvrđeni naredni koraci, do predviđenih zajedničkih aktivnosti nije došlo. Kao posljedica toga, ovaj dio projekta mora se iznova pokrenuti. Ovaj izvještaj daje činjeničnu osnovu za to.

Izvještaj je fokusiran na Komponentu II i govori o aktivnostima koje je VSTV preduzeo na utvrđivanju stanja po pitanju nezavisnosti, odgovornosti i kvaliteta, koristeći instrumente ENCJ-a, i rezultate do kojih se uz pomoć njih došlo (Poglavlje 2). Da bi se ovo stavilo u odgovarajući kontekst, u Poglavlju 2. su opisani i instrumenti ENCJ-a. U Poglavlju 3. je opisan postupak utvrđivanja i usaglašavanja potrebe za promjenama. Treba napomenuti da su navodi o korupciji u samom VSTV-u u velikoj mjeri zakomplikovali diskusije u okviru projekta. Ovi navodi su razmatrani tokom projekta i iz rasprava koje su vođene bilo je jasno da VSTV ima poteškoća u postizanju zadovoljavajućeg nivoa odgovornosti. Odgovornost je pored nezavisnosti nezaobilazan faktor u jednom pravosudnom sistemu. Ipak, VSTV neprestano radi - često sa svojim inostranim partnerima - na poboljšanjima na polju nezavisnosti i odgovornosti, kao i kvaliteta. Poglavlje 4. daje pregled ovih aktivnosti i njihovih rezultata. To uključuje i napore u okviru Komponente I ovog projekta, ali i napore drugih projekata. U Poglavlju 5. se zaključuje da se prvo razgovara o nezavisnosti i odgovornosti, a da se potom prelazi na kvalitet rada pravosuđa.

2. PREGLED AKTIVNOSTI 2018.-2020.

SEPTEMBAR 2018. - PRIMJENA POKAZATELJA ENCJ-A O NEZAVISNOSTI I ODGOVORNOSTI IZ 2017

Prva aktivnost u okviru Komponente II realizovana je u jesen 2018. Sudsko vijeće Holandije organizovalo je obuku na kojoj su učestvovali članovi VSTV-a i predstavnici Sekretarijata VSTV-a, kao i dva predstavnika pravosuđa Holandije i norveški sudija koji su aktivni u ENCJ-u. Cilj obuke bio je predstavljanje pokazatelja i metodologije ENCJ-a o nezavisnosti, odgovornosti i kvalitetu rada pravosuđa predstavnicima VSTV-a. Od VSTV-a je zatraženo da prije sastanka popuni upitnik o pokazateljima kako bi se moglo razgovarati o njegovim rezultatima. Sastanak je započeo uvodom o tome kako su pokazatelji i metodologija nastali, razvijali se i kako funkcionišu. Objašnjenje metodologije nalazi se u narednom poglavlju. Nakon toga je pregledan popunjeni upitnik. U principu, pitanja u upitniku osmišljena su tako da odgovaraju svim pravosudnim sistemima (u Evropi). Stvarnost pokazuje da to nikada nije u potpunosti slučaj i da su potrebna dodatna pojašnjenja kako bi se osiguralo da dati odgovori odgovaraju svrsi pitanja. Diskusije vođene na ovom sastanku rezultirale su i određenim prilagođavanjima odgovora. Rezultati su predstavljeni tokom dijaloškog sastanka u septembru 2019. godine (vidi ispod).

FEBRUAR 2019. - ANKETA MEĐU SUDIJAMA

U februaru 2019. godine, u okviru ciklusa unapređenja stanja, ENCJ je po treći put proveo istraživanje među sudijama. Budući da ono puža dragocjen uvid u mišljenje sudija o nezavisnosti i odgovornosti vlastitog pravosudnog sistema, predloženo je da pravosuđe BiH učestvuje u istraživanju kao dio projekta. VSTV je Izvršnom odboru ENCJ-a uputio pismo izražavajući želju da učestvuje u istraživanju, što je Izvršni odbor i odobrio.

U periodu od šest sedmica sudije iz cijele Evrope su imale priliku da daju svoje mišljenje o različitim aspektima nezavisnosti pravosuđa, i - po prvi put - i o nekoliko aspekata odgovornosti pravosuđa. Rezultati su objavljeni u izvještaju ENCJ-a o nezavisnosti, odgovornosti i kvalitetu rada pravosuđa za 2019. godinu. Ovim izvještajem su obuhvaćeni i rezultati za Bosnu i Hercegovinu. U anketi je učestvovalo ukupno 392 sudija iz BiH, što je 39% svih sudija u zemlji.

SEPTEMBAR 2019. - DIJALOŠKI SASTANAK

Kao dio ciklusa unapređenja stanja, a nakon mjerenja pokazatelja, održavaju se sastanci predstavnika pravosudnih sistema kako bi se razgovaralo o rezultatima. ENCJ ove sastanke održava u formatu malih dijaloških grupa, gdje za stolom sjede po 2 predstavnika pravosudnih sistema iz 4 države. Prvi dio sastanka posvećen je raspravi o glavnim problemima u svakom od tih pravosudnih sistema, dok se u drugom dijelu sastanka razgovara o mogućim rješenjima. Ova moguća rješenja služe kao polazna osnova za akcioni plan za unapređenje stanja koji pravosudni sistemi nakon toga izrađuju.

Ovaj pristup je korišten i u Bosni i Hercegovini. Organizovan je dijaloški sastanak na kome se razgovaralo o mjerenim pokazateljima, uključujući i anketu provedenu među sudijama. Na sastanku je učestvovao kompletan VSTV. Slijedom formata ENCJ-a, u dijalogu su učestvovali i predstavnici još 3 zemlje: Norveške, Holandije i Italije. Dijaloški sastanak je iskorišten i kao prilika za razgovor o nedavnoj krizi u vezi s navodima o korupciji u VSTV-u. Ti događaji su ukazali na zabrinjavajuće nerazumijevanje činjenice da odgovornost i nezavisnost idu ruku pod ruku - pitanje koje je potrebno riješiti u okviru projekta.

Sastankom su predsjedavali predsjednik VSTV-a i potpredsjednik Pravosudnog vijeća Holandije, koji je takođe bio i predsjednik ENCJ-a. Prvo je održana prezentacija o primjeni okvira ENCJ-a, a predsjednik ENCJ-a je održao i prezentaciju o pitanjima i dilemama s kojima se suočavaju pravosudna vijeća u zemljama u kojima je vladavina zakona ugrožena, nakon čega je uslijedila prezentacija predsjednika VSTV-a o trenutnim dilemama VSTV-a. U popodnevnim satima formirane su podgrupe za raspravu o viziji VSTV-a po pitanju ravnoteže između nezavisnosti i odgovornosti i utvrđivanja mjera koje VSTV može preduzeti na poboljšanju nezavisnosti i odgovornosti pravosuđa u BiH i VSTV-a, a istovremeno i na poboljšanju povjerenja društva. Takođe, italijanski predstavnik je održao prezentaciju o odgovoru na krizu u vezi sa navodima o korupciji. Nakon toga je uslijedila plenarna rasprava i zaključci o kojima će biti više riječi u poglavlju pod nazivom „Rezultati“.

JANUAR 2020. - PRIMJENA POKAZATELJA O NEZAVISNOSTI I ODGOVORNOSTI ZA 2019/2020

Tokom 2019/2020. godine, zemlje članice i posmatrači ENCJ-a primjenjivali su revidirane pokazatelje. Kao korak ka poboljšanju kvaliteta i vjerodostojnosti pokazatelja, odgovore na upitnike potvrdili su stručnjaci koji dolaze izvan pravosudnih vijeća (ili odgovarajućih regulatornih tijela). VSTV je u okviru tekućeg projekta izvršio ponovno mjerenje pokazatelja. VSTV je angažovao dva stručnjaka za potvrđivanje rezultata: Ivanku Marković, profesoricu na Pravnom fakultetu u Banja Luci i Larisu Velić, profesoricu na Pravnom fakultetu u Zenici. Njihovo tumačenje pojedinih pitanja i odgovora se razlikovalo od tumačenja VSTV-a. Zajedno s projektnim timom ENCJ-a iznađeni su kompromisi i tako se došlo do konačnog seta odgovora. Rezultati su predstavljani i analizirani u poglavlju „Rezultati“. Pored toga, VSTV je primijenio i revidirane pokazatelje ENCJ-a koji se odnose na kvalitet. Ovo se vremenski podudarilo sa indikatorima nezavisnosti i odgovornosti.

3. MJERENJE NEZAVISNOSTI I ODGOVORNOSTI

3.1 SISTEM POKAZATELJA

Prije predstavljanja pokazatelja nezavisnosti i odgovornosti ENCJ-a i njihovog mjerenja, rekapituliramo principe na kojima počiva sistem pokazatelja i sam sistem. Vizija ENCJ-a može se sažeti u pet osnovnih pojmova.

1. Nezavisnost i odgovornost idu ruku pod ruku: odgovornost je preduslov za nezavisnost. Pravosuđe koje ne želi da odgovara društvu i nema sluha za društvene potrebe neće imati povjerenje društva i ugroziće svoju nezavisnost na kraći ili duži rok. Odgovornost bez nezavisnosti svodi pravosuđe na vladinu agenciju.
2. Postojanje formalnih, pravnih mjera zaštite nezavisnosti (formalna nezavisnost) nije dovoljno da bi sudija bio nezavisan. Stvarna nezavisnost zavisi od njegovog ponašanja i iskazuje se kroz njegove odluke, što se ogleda u nezavisnosti koju percipiraju društvo i društvene grupe, kao i same sudije (percipirana nezavisnost). Treba napomenuti da različite društvene grupe često imaju različite percepcije.
3. Da bi pravosuđe bilo nezavisno, i pravosuđe u cjelini i sudija pojedinac moraju biti nezavisni. Treba razlikovati nezavisnost pravosuđa u cjelini i nezavisnost sudije. Iako je nezavisnost pravosuđa u cjelini neophodan uslov za nezavisnost sudije, to samo nije dovoljno. Individualna nezavisnost može biti pod spoljnim uticajem državnih organizacija i drugih, kao i unutrašnjim uticajem unutar pravosuđa.
4. Za odgovornost moraju biti ispunjeni ne samo formalni zahtjevi u pogledu odgovornosti, već je potrebno da i sami građani pravosuđe vide kao odgovorno. Čak i ako objektivno postoje formalni postupci kojima se osigurava odgovornost pravosuđa, subjektivna percepcija građana o toj odgovornosti je od jednake važnosti. Na primjer, sudije i pravosudni sistem mogu biti viđeni kao organizacija zatvorenog tipa, koja djeluje u svoju korist, a ne u korist društva.
5. Odgovornost, kao i nezavisnost, odnosi se i na pravosuđe u cjelini i na sudiju pojedinca. Na nivou pravosuđa u cjelini, odgovornost znači transparentnost u pogledu učinka, dok se odgovornost sudije kao pojedinca posebno odnosi na lične aspekte koji mogu uticati na odluke.

Što se tiče ocjene formalnih aspekata, kategorizaciju vrše vijeća ili, u odsustvu vijeća, druga regulatorna tijela, koristeći standardizovani upitnik. Na Generalnoj skupštini ENCJ-a 2019. godine, odlučeno je da se uvede spoljna validacija odgovora na upitnik u pogledu pouzdanosti i vjerodostojnosti pokazatelja.

Pokazatelji percipirane nezavisnosti sastoje se od percepcije društva (građani, firme), korisnika sudova i samih sudija. Dostupna su spoljna istraživanja o percepcijama u društvu, kao što su Izvještaj o globalnoj konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma, Svjetski indeks vladavine prava i nekoliko izvještaja Eurobarometra.

Dio percipiranih pokazatelja izveden je iz ankete među sudijama koja je u BiH provedena početkom 2019. godine, istovremeno kada je rađena i u zemljama članicama i posmatračima ENCJ-a.

Sistem pokazatelja ENCJ-a sastoji se od skupa pokazatelja (vidi ispod zadnju verziju) i metodologije za jedinstvenu kvantifikaciju rezultata. To zahtijeva normativnu ocjenu dobre i loše prakse.

Dakle koristi se bodovni sistem koji podrazumijeva pravila bodovanja i primjenjuju se sljedeći osnovni principi.

1. Kada su u pitanju formalne garancije, glavni problem se odnosi na lakoću s kojom se takve garancije mogu ukinuti ili izmijeniti. Garancije ugrađene u ustav pružaju veću zaštitu od onih sadržanih u zakonima. Zakonske mjere zaštite djelotvornije su od onih sadržanih u podzakonskim aktima, sudskoj praksi ili tradiciji.
2. Poželjna je samoregulacija pravosuđa, izbalansirana odgovornošću. Tamo gdje su druge grane vlasti nadležne da donose odluke koje se odnose na pravosuđe, odluke zasnovane na objektivnim kriterijima imaju prednost nad diskrecionim odlukama.
3. Odgovori zasnovani na transparentnim pravilima trebaju imati prednost nad ad hoc reagovanjem na pojedine situacije.
4. Sudske odluke i postupci, uključujući žalbene postupke, po mogućnosti trebaju biti formalizovani, javni i transparentni.
5. Transparentnost zahtijeva aktivno pružanje informacija, a ne puku teoretsku dostupnost informacija.

Većina pokazatelja sastoji se od nekoliko aspekata, obuhvaćenih podpokazateljima. Svaki pokazatelj nosi određeni broj bodova, a ukupni rezultat za određeni pokazatelj dobija se zbrajanjem rezultata po podpokazateljima. Određeni podpokazatelji imaju veću težinu od drugih.

Skup pokazatelja sastoji se od pokazatelja koji se odnose na formalne aspekte nezavisnosti i odgovornosti i pokazatelja percipirane nezavisnosti i odgovornosti. Pokazatelji se odnose na pravosuđe u cjelini i na sudiju kao pojedinca, vidi tabelu ispod.

	Nezavisnost		Odgovornost	
Formalna	Pravosuđe u cjelini	pravosuđe u cjelini	Pravosuđe u cjelini	Sudija pojedinac
Percipirana	Percepcija različitih društvenih grupa		Samo percepcija sudija i advokata	

Potpuno objašnjenje sistema pokazatelja potražite u posljednjem izvještaju ENCJ-a o nezavisnosti, odgovornosti i kvalitetu rada pravosuđa ([ENCJ report](#)).

3.2 SKUP POKAZATELJA ZA 2019

POKAZATELJI FORMALNE NEZAVISNOSTI PRAVOSUĐA KAO CJELINE

1. Pravna osnova nezavisnosti, sa sljedećim podpokazateljima:

- Formalne garancije nezavisnosti pravosuđa;
- Formalne garancije prema kojima sudije obavezuje samo zakon;
- Formalne garancije po kojima se sudije imenuju na trajni mandat do penzije
- Formalni način određivanja plata sudija;
- Formalni mehanizmi za usklađivanje plata sudija;
- Formalne garancije za učešće sudija u reformi pravosuđa i zakonodavstva.

2. Organizaciona autonomija pravosuđa, sa sljedećim podpokazateljima tamo gdje postoji Vijeće za pravosuđe ili ekvivalentno nezavisno tijelo:

- Formalna pozicija Vijeća za pravosuđe;
- Pridržavanje smjernica ENCJ-a; Vidi ispod za predloženu promjenu podpokazatelja;
- Odgovornosti Vijeća.

Podpokazatelj tamo gdje ne postoji Vijeće za pravosuđe niti ekvivalentno tijelo:

- Uticaj sudija na odluke.

3. Finansijska nezavisnost, sa sljedećim podpokazateljima:

- Budžetski aranžmani;
- Sistem finansiranja;
- Rješavanje razmirica u vezi s budžetom.

4. Upravljanje sistemom sudova:

- Upravljačka odgovornost sudova..

5. Odluke o ljudskim resursima koje se tiču sudija, sa sljedećim podpokazateljima:

- Izbor, imenovanje i razrješenje sudija i predsjednika sudova;
- Izbor, imenovanje i razrješenje sudija Vrhovnog suda i predsjednika Vrhovnog suda;
- Pridržavanje smjernica ENCJ-a kod imenovanja sudija;
- Ocjenjivanje, napredovanje, disciplinske mjere i edukacija sudija;
- Pridržavanje smjernica ENCJ-a u vezi sa napredovanjem sudija.

6. Disciplinske mjere, sa sljedećim podpokazateljima:

- Protiv sudije **nikada** ne može biti pokrenut disciplinski postupak (osim u slučajevima namjernog propusta ili teške povrede radne dužnosti) iz sljedećih razloga:
 1. interpretation of the law,
 2. assessment of facts
 3. weighing of evidence in determining a case
- Protiv sudije **nikada** ne može biti pokrenut disciplinski postupak zbog istupanja u situacijama u kojima su ugroženi demokratija i osnovna prava;
- Pridržavanje standarda ENCJ-a u vezi sa vođenjem disciplinskih postupaka protiv sudija;
- Odlučivanje o disciplinskim mjerama protiv sudija od strane nadležnog tijela.

7. Nepremjestivost sudija, sa sljedećim podpokazateljima:

- Formalne garancije nepremjestivosti sudija;
- Mehanizmi za premještanje sudije bez njegove saglasnosti.

8. Dodjela predmeta u rad, sa sljedećim podpokazateljima:

- Postojanje transparentnog mehanizma za dodjelu predmeta u rad;
- Sadržaj mehanizma za dodjelu predmeta u rad.

9. Unutrašnja nezavisnost, sa sljedećim podpokazateljima:

- Uticaj sudija višestepениh sudova;
- Korištenje i status smjernica;
- Uticaj rukovodstva suda.

10. Percepcija nezavisnosti u društvu

- Flash Eurobarometer 474 (2019) „Percepcija nezavisnosti nacionalnih pravosudnih sistema u EU među širom javnošću“, Q1 i Flash Eurobarometer 475 (2019) „Percepcija nezavisnosti nacionalnih pravosudnih sistema u EU među privrednim subjektima“, Q1.
- WEF, Izvještaj o globalnoj konkurentnosti 2019, 1.07.
- WJP, Indeks vladavine prava 2020,

11. Percepcija nezavisnosti među korisnicima sudova

- Nacionalne ankete.

12. Percepcija nezavisnosti među advokatima

- Anketa Vijeća advokatskih asocijacija i pravnih društava Evrope (CCBE), pitanje 10.

13. Percepcija nezavisnosti među sudijama

- Anketa ENCJ-a, pitanje 16.

14. Percepcija korupcije u pravosuđu među širom javnošću

- Special Eurobarometer 470 (2017) „Korupcija“, Pitanje B7
- Indeks vladavine prava Svjetskog projekta pravde 2020

15. Povjerenje građana u pravosuđe / pravni sistem u odnosu na povjerenje u druge grane vlasti

- Standard Eurobarometer 91 Javno mjenje u Evropskoj uniji, tabela QA6a .

POKAZATELJI FORMALNE ODGOVORNOSTI PRAVOSUĐA U CJELINI

Transparentnost rada pravosuđa

1. Periodični izvještaji pravosuđa, sa sljedećim podpokazateljima:

- Dostupnost godišnjih izvještaja;
- Objavljivanje godišnjeg izvještaja;
- Obim godišnjih izvještaja;
- Upoređivanje rezultata sudova u odnosu na određene pokazatelje, i njihovo redovno objavljivanje.

2. Odnosi sa medijima i promotivne aktivnosti, sa sljedećim podpokazateljima:

- Predstavljanje sudskih odluka medijima;
- Dostupnost smjernica za medije;
- Emitovanje sudskih predmeta.

3. Promotivne aktivnosti usmjerene prema civilnom društvu

- Dani otvorenih vrata;
- Obrazovni programi u školama;
- Osmišljavanje televizijskih, radijskih i sadržaja na društvenim mrežama koji pružaju uvid u rad sudija.

4. Spoljna ocjena, sa sljedećim podpokazateljima:

- Korištenje spoljnog ocjenjivanja;
- Nadležnost za spoljno ocjenjivanje.

POKAZATELJI FORMALNE ODGOVORNOSTI PRAVOSUĐA U CJELINI

Transparentnost u funkcionisanju pravosuđa: uključivanje civilnog društva u upravljanje pravosuđem

5. Učešće civilnog društva u organima koji upravljaju pravosuđem:

- Odabir i imenovanje sudija;
- Disciplinske mjere protiv sudija;
- Pritužbe na rad sudija i sudova generalno.

POKAZATELJI FORMALNE ODGOVORNOSTI SUDIJE KAO POJEDINCA I OSOBLJA

Mehanizmi za unapređenje i održavanje etičkih standarda u pravosuđu

6. Postupak podnošenja pritužbi, sa sljedećim podpokazateljima:

- Mogućnost podnošenja pritužbi;
- Obim postupka po pritužbama;
- Žalba na odluku po pritužbi;

7. Isključenje i izuzeće, sa sljedećim podpokazateljima::

- Fakultativno izuzeće;
- Kršenje obaveze isključenja;
- Zahtjev za izuzeće;
- Organ koji odlučuje;
- Žalba na odluku o zahtjevu za izuzeće.

8. Prihvatljivost spoljnih funkcija i objavljivanje spoljnih funkcija i finansijskih interesa, sa sljedećim podpokazateljima:

- Politika prihvatljivosti spoljnih funkcija;
- Odobravanje obavljanja dodatnih funkcija;
- Postojanje (javnog) registra spoljnih funkcija koje obavljaju sudije;
- Postojanje (javnog) registra finansijskih interesa sudija.

9. Kodeks sudijske etike, sa sljedećim podpokazateljima:

- Postojanje kodeksa sudijske etike;
- Dostupnost obuke o sudjiskoj etici;
- Tijelo odgovorno za davanje smjernica ili savjeta sudijama u vezi sa etičkim pitanjima.

POKAZATELJI PERCIPIRANE ODGOVORNOSTI PRAVOSUĐA I SUDIJE KAO POJEDINCA

10. Pridržavanje etičkih standarda - percepcija među sudijama

- Anketa ENCJ-a, pitanje 19.

11. Adekvatnost postupanja pravosudnih organa u cilju suzbijanja povreda dužnosti i korupcije u pravosuđu - percepcija među sudijama

- Anketa ENCJ-a, pitanja 19. i 20.

12. Adekvatnost postupanja pravosudnih organa u cilju suzbijanja povreda dužnosti i korupcije u pravosuđu - percepcija među advokatima

- Anketa CCBE-a, pitanja 11. i 12..

Treba napomenuti da je od posljednjeg izdanja 2017. godine, izvršeno prilagođavanje nekoliko aspekata iz skupa pokazatelja. Promjene su detaljno objašnjene u izvještaju ENCJ-a o nezavisnosti, odgovornosti i kvalitetu rada pravosuđa za period 2018 -2019. Upitnici sa pokazateljima dostupni su na web stranici ENCJ-a.

4. REZULTATI ZA BIH ZA POKAZATELJE NEZAVISNOSTI I ODGOVORNOSTI

Kao što je prethodno pomenuto, tokom projekta VSTV je u dva navrata primijenio pokazatelje ENCJ-a o nezavisnosti i odgovornosti. Izdanje pokazatelja za 2017. primijenjeno je u 2018. godini, a najnoviji skup pokazatelja (2019.) primijenjen je početkom 2020. Prvo će biti razmatrani rezultati za 2020. godinu, a potom će se izvršiti poređenje s pokazateljima za 2017. godinu.

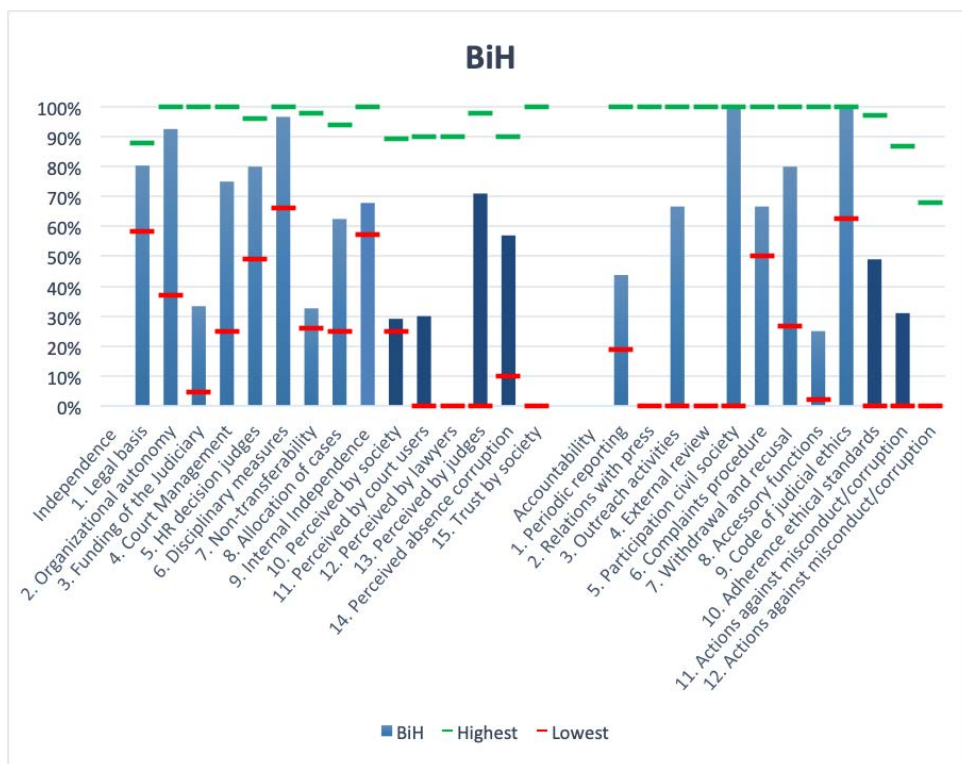
4.1 GRAFIČKI PRIKAZ REZULTATA ZA 2020. GODINU

Na grafikonima koji slijede prikazane su ocjene za BiH pravosuđe za 2020. godinu uporedo sa prosječnim ocjenama u Evropi. Generalno je uočljivo da je nekoliko aspekata formalne nezavisnosti, svijetloplavi stupci na lijevoj strani, visoko ocijenjeno, kao što su pravna osnova, organizaciona autonomija, upravljanje sudovima, odluke o ljudskim resursima koje se tiču sudija i disciplinske mjere. To ukazuje da je nekoliko aspekata formalne nezavisnosti u pravosudnom sistemu BiH dobro uređeno. Konkretno, organizaciona autonomija je vrlo jaka i mnogo viša nego u prosjeku u Evropi. Nasuprot tome, kada je u pitanju finansiranje, rezultat je jako nizak. Takođe, čini se da je nepremjestivost sudija problem. U Evropi postoji problem finansiranja uopšte, dok nepremjestivost to nije.

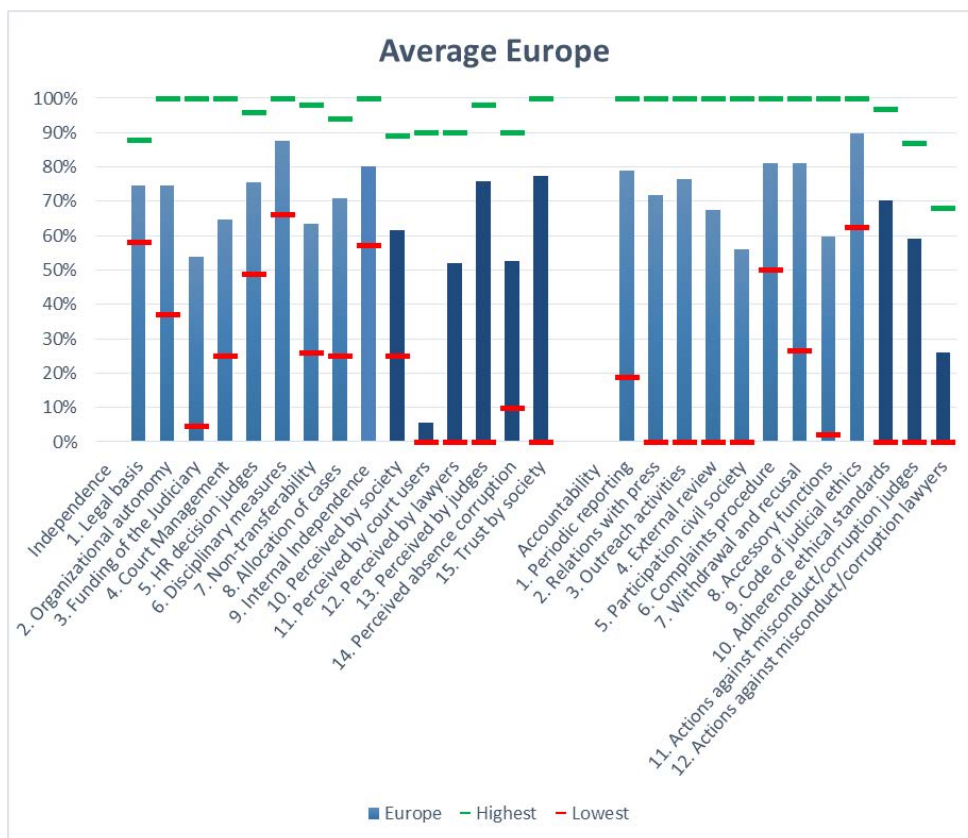
Tamnoplavi stubovi predstavljaju percipiranu nezavisnost. Oni pokazuju kako različite grupe u društvu vide nezavisnost pravosuđa i da li društvo smatra da unutar pravosuđa postoji korupcija ili društvo vjeruje pravosuđu u odnosu na ostale grane vlasti. U cjelini gledano, ocjene za BiH o percipiranoj nezavisnosti su ili prilično niske ili nema informacija. Ono što je pozitivno jeste da su dostupni podaci o percepciji korisnika sudova. Za većinu drugih evropskih zemalja takvi podaci nedostaju. Rezultat, međutim, nije visok. Može se uočiti poznati obrazac gdje sudije pozitivnije vide svoju nezavisnost nego građani. Prosječna ocjena građana i korisnika sudova vrlo je slična.

Kada su u pitanju mehanizmi odgovornosti, koje označavaju svijetloplavi stupci s desne strane, jasno je da je potrebno unaprijediti nekoliko aspekata. Čini se da ne postoji nikakva vrsta spoljne ocjene, kao ni odnos s medijima. U 2020. godini dodati su pokazatelji percepcije odgovornosti. Ocjene za to takođe proizlaze iz ankete ENCJ-a među sudijama. Ovdje su ocjene za BiH prilično niske. One se tiču glavnih pitanja u vezi sa pridržavanjem etičkih standarda od strane sudija i adekvatnosti postupka u slučajevima povrede dužnosti i korupcije. Detaljnije o rezultatima u poglavljima koja slijede.

Grafikon 1. Rezultati za BiH za nezavisnost i odgovornost za 2020

Grafikon 2. Prosječne ocjene za države članice i posmatrače ENCJ-a za 2020

4.1.1 Formalna nezavisnost u 2020. godini

Rezultati za pravnu osnovu, kao i organizacionu autonomiju, prilično su visoki, odnosno 80% i 93%. Pravna osnova između ostalog ukazuje i na to da li je formalno zagarantovana nezavisnost pravosuđa i ako jeste, na kom nivou. U Bosni i Hercegovini nezavisnost pravosuđa uopšte i trajno imenovanje sudija do penzije zagarantovani su ustavom ili ekvivalentnim propisom. Štaviše, sudije su formalno obavezane zakonom, a mehanizam za određivanje plata sudija utvrđen je zakonom. Takođe, ovo ukazuje i na to da je pravosuđe uključeno u provođenje pravosudnih reformi. Što se tiče organizacione autonomije, VSTV je organizovan u skladu s relevantnim smjernicama ENCJ-a: najmanje 50% članova Vijeća su sudije i biraju se iz reda sudija, zastupljene su sve pravosudne instance, članovi ili bivši članovi vlade ili parlamenta nisu članovi Vijeća, Vijeće kontroliše vlastite finansije i vlastite aktivnosti nezavisno od zakonodavne i izvršne vlasti. Vijeće ima široke nadležnosti, od imenovanja / napredovanja sudija, edukacije, disciplinskih postupaka, sudske etike, pritužbi na rad pravosuđa, upravljanja učinkom, sudske uprave (ali ne i finansiranja sudova) i predlaganja zakona koji se tiču pravosuđa.

Ocjena finansiranja pravosuđa iznosi 33%, što znači da je ovo područje na kome treba poraditi. U BiH je postupak donošenja odluka o finansiranju pravosuđa često podijeljen između tri grane vlasti, dok bi u idealnom slučaju to trebalo biti isključivo u nadležnosti pravosuđa. Nadležnost za formalno predlaganje budžeta sudova je podijeljena između pravosuđa i izvršne vlasti, a usvajanje budžeta sudova je na zakonodavnim organima. Izvršna vlast je uključena u kontrolu budžeta dodijeljenih sudovima, a ocjena budžeta je na izvršnoj vlasti. Način na koji je uređeno finansiranje pravosuđa takođe je veliki problem i u mnogim drugim evropskim zemljama.

Sa ocjenom od 75% u 2020. godini, odgovornost za upravljanje sudovima uglavnom je na pravosuđu. Međutim, kada je u pitanju ovaj pokazatelj sve smjernice ENCJ-a nisu u potpunosti ispoštovane. Imenovanje sudija se ne zasniva isključivo na stručnosti i postignućima, ne postoji politika kojom bi se podstakla različitost u postupku imenovanja, a postupak imenovanja ne predviđa nezavisan postupak ulaganja žalbi.

Disciplinske mjere sa 97% vrlo su visoko ocijenjene. To znači da su formalno postupci uređeni u skladu sa standardima ENCJ-a i da je za donošenje odluka u ovoj oblasti nadležno pravosuđe, a ne druge grane vlasti.

Rezultati za dodjelu predmeta u rad pokazuju da bi ovaj mehanizam mogao biti bolje uređen. Pravosuđe BiH ima kompjuterizovani sistem koji pomaže u dodjeli predmeta, međutim i dalje nedostaju jasno utvrđeni kriteriji za to. U slučaju da sudija mora biti izuzet/isključen iz predmeta, predsjednik suda predmet dodjeljuje drugom sudiji. I ponovo, ne postoje jasni kriteriji za ovu preraspodjelu.

Konačno, unutrašnja nezavisnost je prilično dobro uređena, osim činjenice da je moguće da rukovodstvo suda vrši pritisak u pojedinačnim predmetima u pogledu načina na koji sudije vode svoje predmete kada je u pitanju ažurnost.

4.1.2 Percepirana nezavisnost u 2020. godini

Formalni mehanizmi o kojima je bilo riječi u prethodnom dijelu ne postoje sami za sebe. Aspekti nezavisnosti mogu biti savršeno zakonski uređeni prema evropskim standardima, a da društvo ipak ima drugačiju sliku. Objašnjenje za to bi moglo biti da je, iako zakon propisuje određena pravila, stvarna praksa drugačija. Zakon se možda ne primjenjuje jednako na sve.

Drugi razlog za ovu razliku između formalnih mehanizama i percepcije mogao bi biti nedostatak komunikacije. Može se desiti da javnost i ostale interesne grupe nisu (u potpunosti) informisane o pravosuđu. Možda tačne informacije nisu dostupne na pravom mjestu ili nisu dostupne uopšte. Način komunikacije takođe može uticati na to. Da li je sudska praksa razumljiva široj javnosti?

Kada se gledaju pokazatelji (tamnoplavi stupci), percepcija nezavisnosti pravosuđa u društvu 2020. godine u BiH od 29% prilično je niska u odnosu na evropski prosjek, koji iznosi 61%. Ova stopa je takođe opala u odnosu na prethodno mjerenje. Pored toga, u BiH je izvršeno anketiranje korisnika sudova u kome je postavljeno pitanje da li korisnici sudova pravosuđe smatraju nezavisnim. Samo 30% ispitanika smatra da je tako. Uprkos ovako niskoj ocjeni, izuzetno je pohvalno to što je BiH provela anketu među korisnicima sudova, budući da u većini drugih evropskih zemalja to nije urađano.

U većini evropskih zemalja najveću ocjenu nezavisnost vlastitog pravosuđa od svih zainteresovanih grupa daju sudije. Tako je u Bosni i Hercegovini 2019. godine 71% sudija sudije u svojoj zemlji smatralo nezavisnim. Što se tiče percipiranog odsustva korupcije, ocjena u Bosni i Hercegovini je 57%, što je malo više od evropskog prosjeka (51%). To još uvijek znači da gotovo polovina ispitanika vjeruje da u pravosuđu postoji korupcija.

Rezultati pokazuju da postoji razlika između formalnih mehanizama i percepcije nezavisnosti. Ovo je pitanje kojim se treba pozabaviti.

4.1.3 Formalna odgovornost u 2020. godini

Ono što je vrlo upečatljivo kada se radi o odgovornosti je to što se čini da odnosi s medijima u pravosuđu BiH ne postoje, što znači da sudovi nemaju politiku predstavljanja svojih odluka medijima, ne postoje smjernice za štampu i pravosuđe ne daje odobrenja za emitovanje sudskih predmeta za koje postoji poseban interes javnosti. Takođe ne postoji ni neka vrsta spoljne ocjene, što znači da nema redovnog preispitivanja rada sudova od strane spoljnih organa, a na zahtjev Vijeća. Rezultati u pogledu sudske etike, te isključenja i izuzeća su visoki. U sklopu dodatnih funkcija mogu se identifikovati određena područja u kojima su potrebna poboljšanja. Na primjer, ne postoji odobrenje za obavljanje dodatnih funkcija od strane sudija, kao ni registar ostalih poslova / funkcija koje sudije obavljaju.

4.1.4 Percipirana odgovornost u 2020. godini

Što se tiče odgovornosti, iz grafikona je jasno vidljivo da iako formalno postoji etički kodeks za pravosuđe, same sudije smatraju da se većina sudija ne pridržava ovih standarda, što znači da utvrđene smjernice nemaju uticaj koji bi trebale imati na sudije. Potrebno je dalje ispitati da li je takva percepcija zaista tačna i šta se može učiniti kako bi se sudije više pridržavale etičkih standarda. Takođe, sudije smatraju da se pravosudni organi ne bave na efikasan način povredama dužnosti i korupcijom. Ovo je problem koji može biti usko povezan s prethodnim pokazateljem.

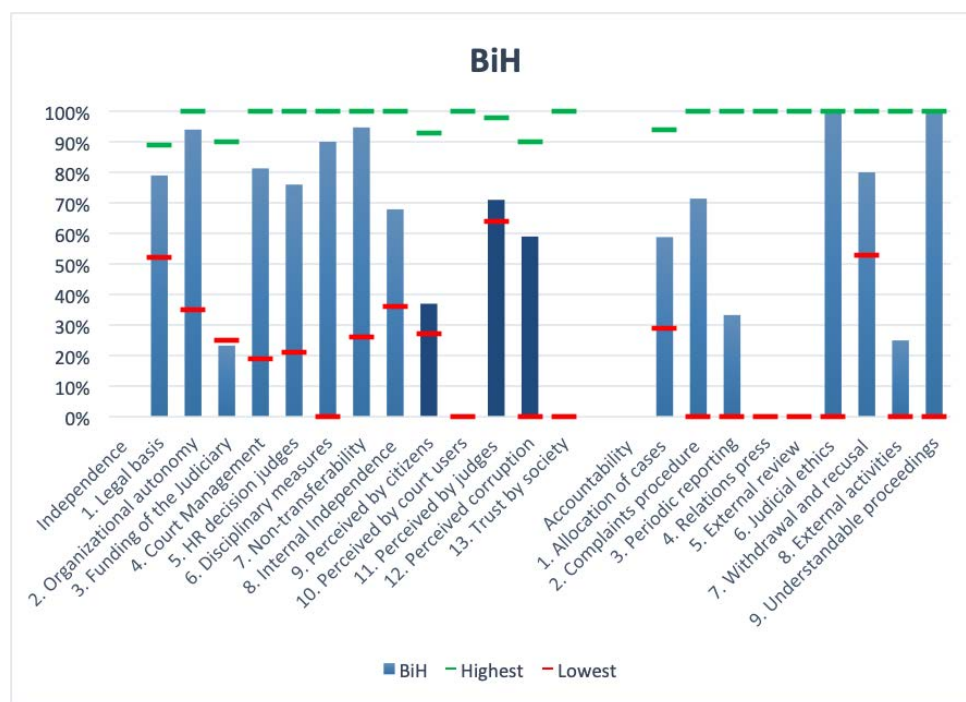
4.2 POREĐENJE SA REZULTATIMA IZ 2017. GODINE

Razlike u rezultatima pokazatelja nezavisnosti za 2017. i 2020. godinu uglavnom su tehničke prirode (grafikon 3). Radi se o tome da je ili došlo do promjena u pravilima bodovanja ENCJ-a ili su izmijenjena pitanja.

Što se tiče nepremjivosti sudija, postoji ogromna razlika u rezultatima dva mjerenja. Pitanja za ovaj pokazatelj su značajno izmijenjena, što je omogućilo bolji uvid, ali i različito bodovanje. Pokazatelji odgovornosti izmijenjeni su u većoj mjeri od pokazatelja nezavisnosti. Kao pokazatelji dodate su promotivne aktivnosti i učešće civilnog društva, dok je ukinuta razumljivost postupka. Pokazatelj dodjele predmeta u rad prebačen je sa odgovornosti pod nezavisnost. Razlike u bodovanju u pogledu periodičnog izvještavanja i žalbenog postupka uglavnom su povezane sa promjenama u pitanjima ili pravilima bodovanja.

Zaključak je da pokazatelji ne pokazuju dosta stvarnih poboljšanja od 2017. Međutim, više informacija o aktivnostima koje je VSTV preduzeo posljednjih godina na poboljšanju svojih praksi dato je u Poglavlju 5. i poglavlju o kvalitetu pravosuđa.

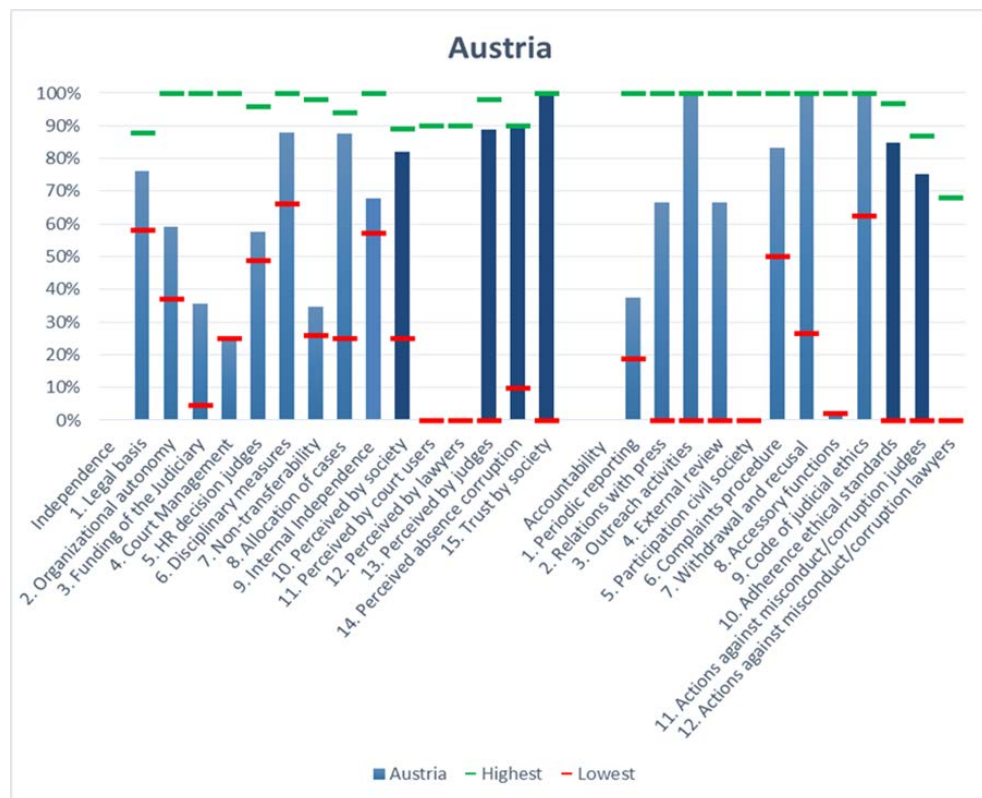
Grafikon 3. Podaci za BiH - Nezavisnost i odgovornost 2017.

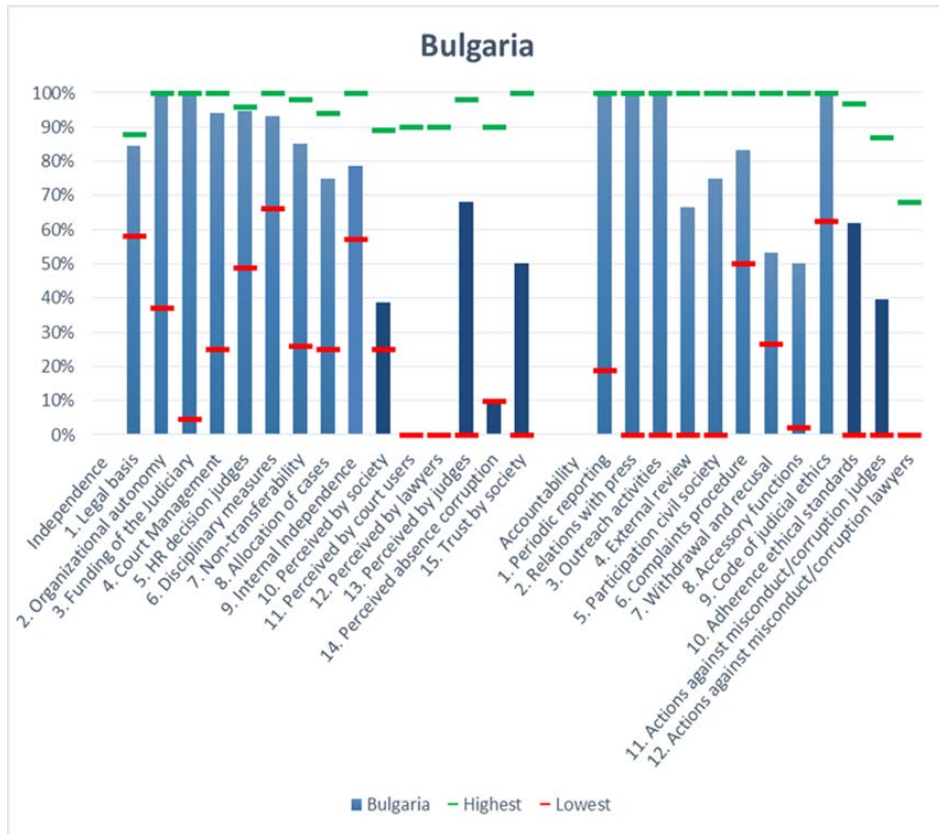
4.3 POREĐENJE SA DRUGIM EVROPSKIM ZEMLJAMA

Poređenje sa gore predstavljenim evropskim prosjekom apstraktno je jer ne postoji nijedna zemlja koja zbraja bodove po svim ovim aspektima. Stoga je od značaja istražiti relativni položaj BiH pravosuđa u poređenju sa pojedinim zemljama. U grafikonima koji slijede prikazani su profili zemalja iz istog regiona, Austrije, Bugarske, Slovačke i Slovenije, i zemlje koja je u kontrastu sa njima, Norveške. Za poređenje sa ostalim zemljama članicama i posmatračima ENCJ-a, pogledajte posljednji izvještaj ENCJ-a o nezavisnosti, odgovornosti i kvalitetu rada pravosuđa za 2020. godinu. ([report on Independence, Accountability and Quality of Justice \(ENCJ 2020\)](#)).

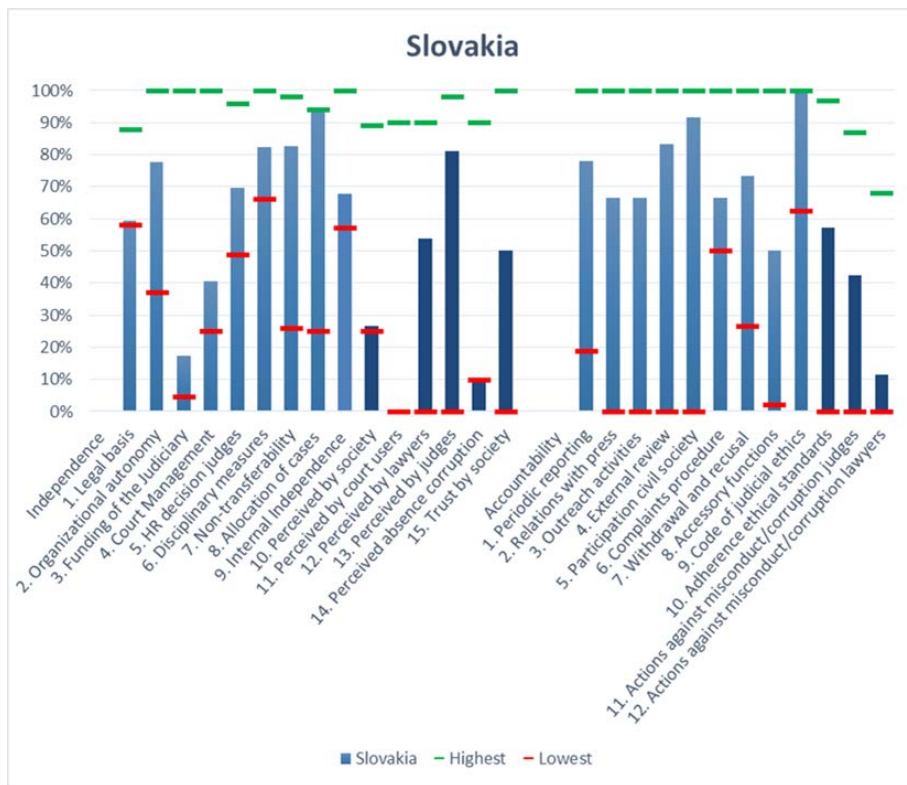
Grafikon 4. Podaci za Austriju

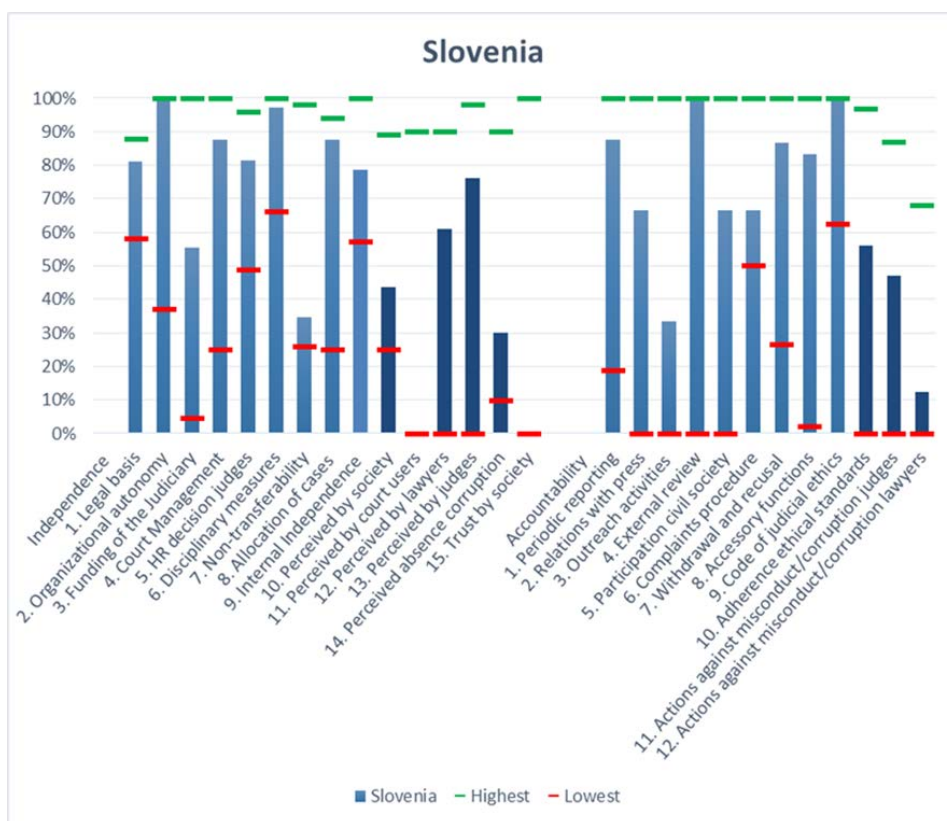
Grafikon 5. Podaci za Bugarsku

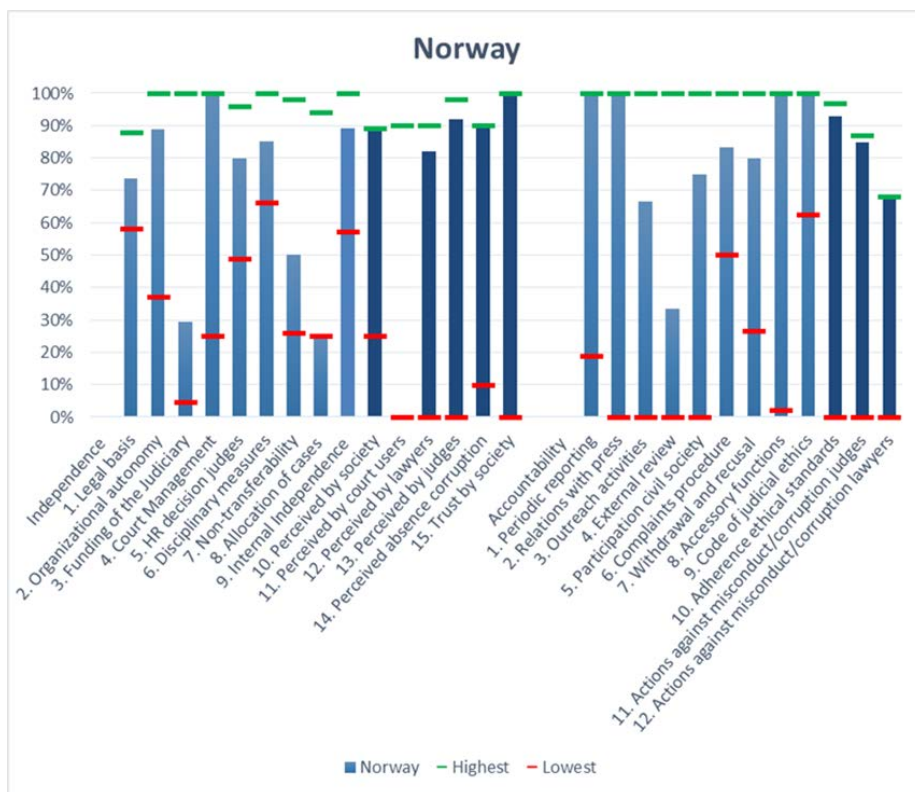
Grafikon 6. Podaci za Slovačku

Grafikon 7. Podaci za Sloveniju

Grafikon 8. Podaci za Norvešku

Podaci za BiH uporedivi su sa podacima za Sloveniju i Slovačku, iako obadvije ove zemlje imaju manje evidentne nedostatke u pogledu odgovornosti. BiH kako se čini zaostaje u ovoj oblasti. Ono što je pozitivno kada je u pitanju BiH je njen interes za iskustva korisnika sudova. Pored toga, percepcija korupcije u pravosuđu od strane šire javnosti negativnija je u obadvije zemlje nego u BiH. Sve tri zemlje suočavaju se sa zajedničkim problemima, posebno zbog negativne percepcije nezavisnosti od strane šire javnosti.

Formalne garancije su očigledno puno bolje uređene u Bugarskoj nego u BiH, posebno u pogledu nezavisnosti. Percepcija nezavisnosti prilično je slična, iako je ocjena korupcije u pravosuđu mnogo negativnija u Bugarskoj nego u BiH.

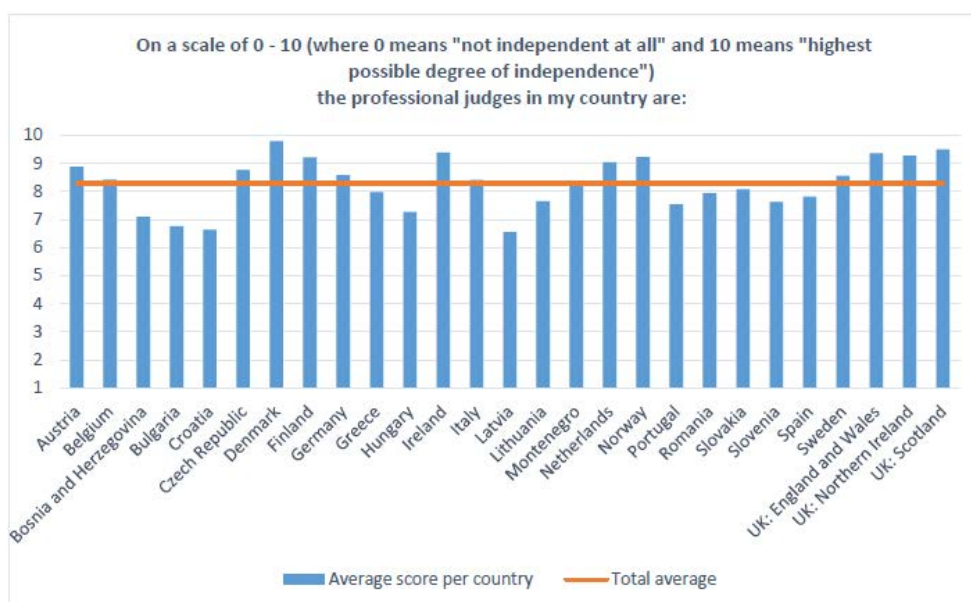
Ono što pada u oči je da Austrija i Norveška pokazuju visok rezultat po pitanju percepcije nezavisnosti i pokazatelja odgovornosti, dok formalne garancije nisu posebno dobro uređene. U Austriji ne postoji pravosudno vijeće. Norveška ima Vijeće, ali su aranžmani neformalni i počivaju na međusobnom povjerenju. Ni jedna ni druga ova zemlja takođe nemaju visoke ocjene po svim aspektima odgovornosti. Političko okruženje u kome pravosuđe funkcioniše u tim zemljama mnogo je povoljnije za nezavisnost pravosuđa nego u BiH, iako su u obadvije zemlje, na primjer u pogledu finansiranja pravosuđa, vidljivi tragovi koji ukazuju na to da su potrebne jače formalne garancije.

Glavna poruka za BiH je da se kada je u pitanju izazovno političko okruženje mora mnogo učiniti kako bi se dobila podrška šire javnosti. Unapređenje odgovornosti bilo bi sredstvo za postizanje tog cilja.

5. ANKETA MEĐU SUDIJAMA

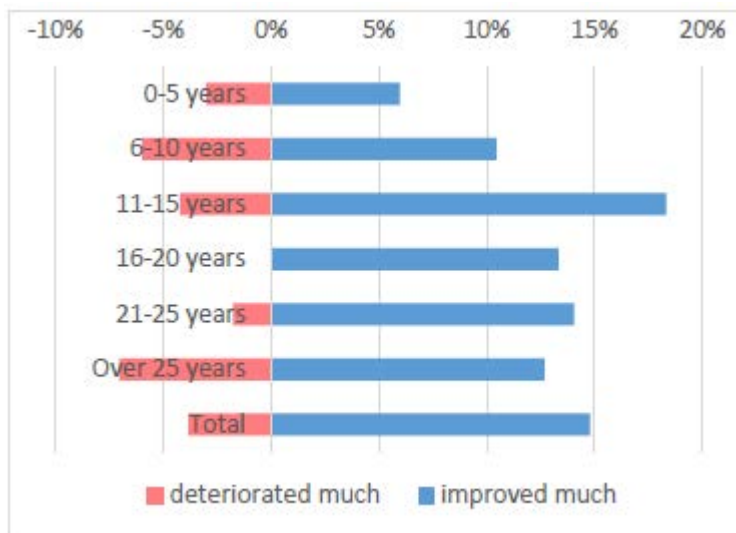
ENCJ provodi ankete među sudijama, a zajedno sa CCBE i među advokatima. Ova istraživanja daju podatke za nekoliko pokazatelja koji se odnose na percepciju nezavisnosti i odgovornosti, a pored toga i detaljne podatke o nizu aspekata nezavisnosti i odgovornosti. BiH je učestvovala u najnovijoj anketi provedenoj među sudijama (2019.). Ispod su najznačajniji rezultati za BiH u poređenju sa ostalim pravosudnim sistemima koji su u njoj učestvovali. Za potpune rezultate pogledajte Izveštaj ENCJ-a o nezavisnosti, odgovornosti i kvalitetu rada pravosuđa za period 2018.-2019. godina i specijalni Izveštaj o anketi ENCJ-a o nezavisnosti sudija iz 2019. godine. ([ENCJ independence, accountability and quality of justice report 2018-2019; report on the ENCJ survey on the independence of judges 2019](#))

Grafikon 9. Nezavisnost sudija u evropskim zemljama (pokazatelj I 13)

Brojka iznad pokazuje prosječnu ocjenu kojom su sudije ocijenile nezavisnost svojih kolega u zemlji. Generalno, sudije u Evropi sudije u svojoj zemlji ocjenjuju kao prilično nezavisne. U Austriji je prosječna ocjena bila 8,9, u Danskoj i Finskoj 9,8, odnosno 9,2, a Holandija, Norveška, Velika Britanija i Irska imaju vrlo visoke ocjene. Sudije Bosne i Hercegovine su svojim kolegama dale ocjenu 7,1, što nije tako niska ocjena. Međutim, u poređenju sa drugim evropskim zemljama, ta ocjena je na nižem nivou. Prosječna ocjena u Evropi je 8,3.

Grafikon 10. Promjena u pogledu nezavisnosti u BiH od početka sudijske karijere po godinama

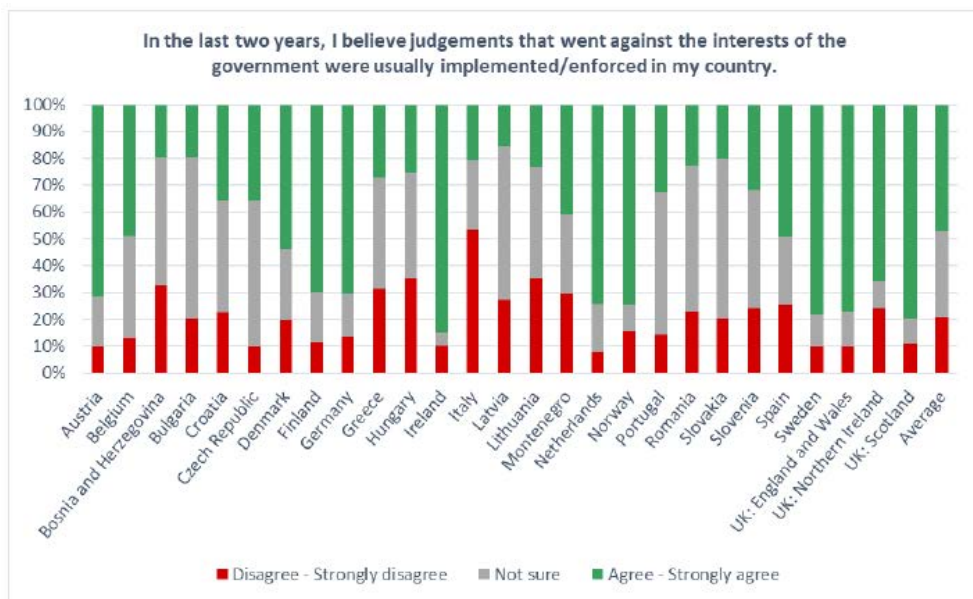

Većina sudija u Bosni i Hercegovini smatra da je od kada su oni počeli raditi kao sudije došlo do pozitivne promjene u pogledu nezavisnosti pravosuđa. Grupa sa sudijskim iskustvom između 11 i 15 godina pozitivno gleda na promjene koje su se dogodile.

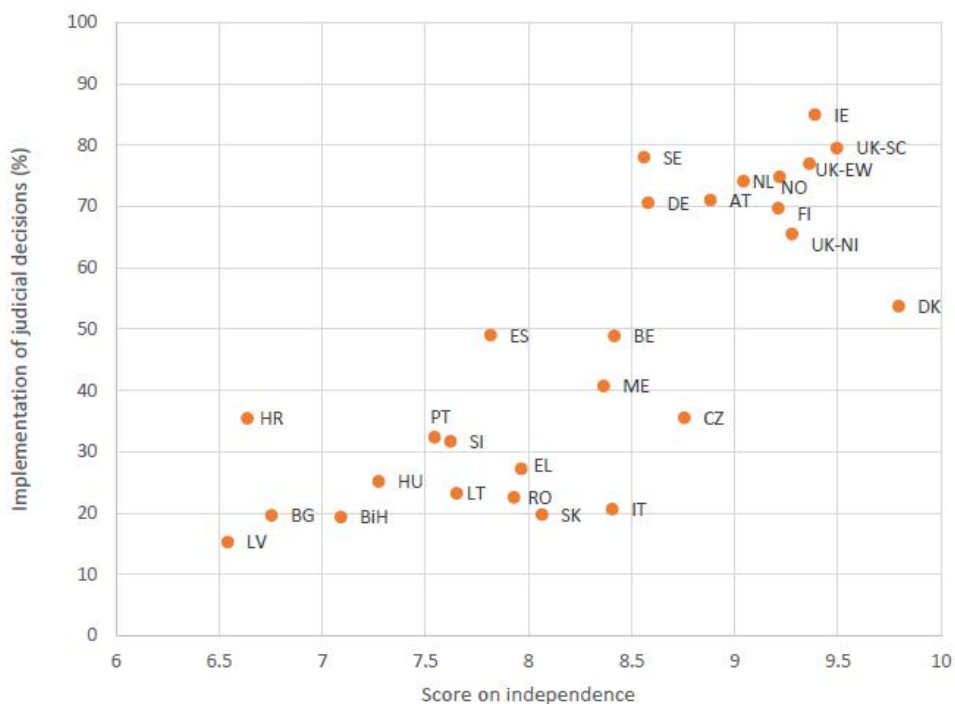
Izvršenje sudskih odluka

Nezavisnost se ne može odvojiti od autoriteta sudije. Kada se sudske odluke ne izvršavaju, nezavisnost može biti zagarantovana, ali nema praktičnu vrijednost. Nezavisnost podrazumijeva da je sudija taj koji ima moć. U anketi je od sudija zatraženo da procijene kako vlada provodi sudske odluke koje su u suprotnosti s njenim interesima. U prosjeku u svim zemljama 47% sudija se slaže s tvrdnjom da se presude protiv interesa vlade obično izvršavaju (grafikon 11.). Međutim, varijacije među zemljama su tu velike. Procenti se kreću od 15% u Latviji do 85% u Irskoj. U Italiji 53% ispitanika zapravo smatra da se takve presude obično ne izvršavaju. U BiH 20% sudija vjeruje da se ove presude izvršavaju, što je relativno mali broj koji ukazuje na nepovjerenje pravosuđa u vladu i vjerovatno nedostatak moći u rukama sudija u BiH.

Grafikon 11. Izvršenje sudskih odluka protiv interesa vlade

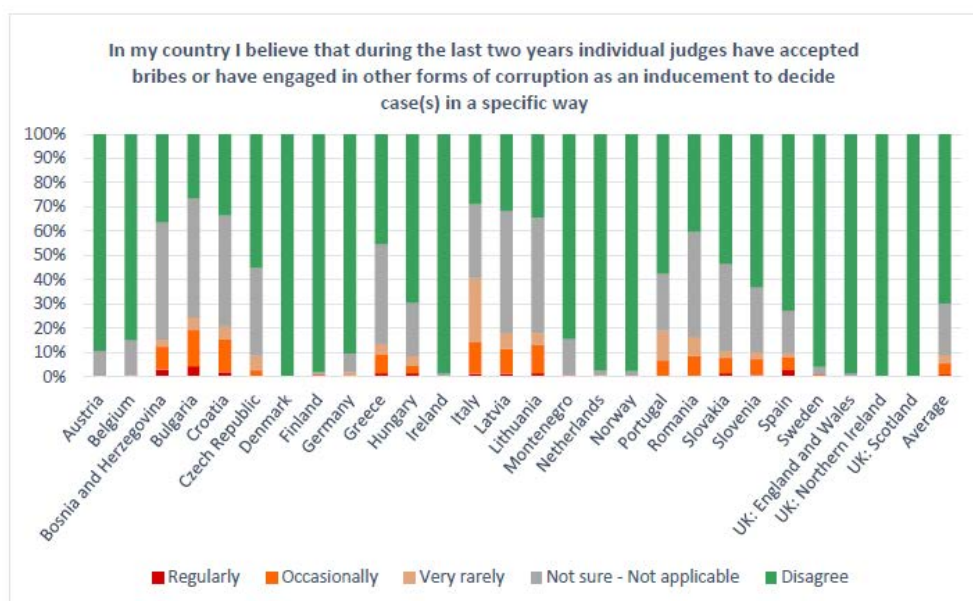
Grafikon 12. Nezavisnost pravosuđa u odnosu na izvršenje sudskih odluka od strane vlade u 25 evropskih zemalja, na osnovu ankete među sudijama

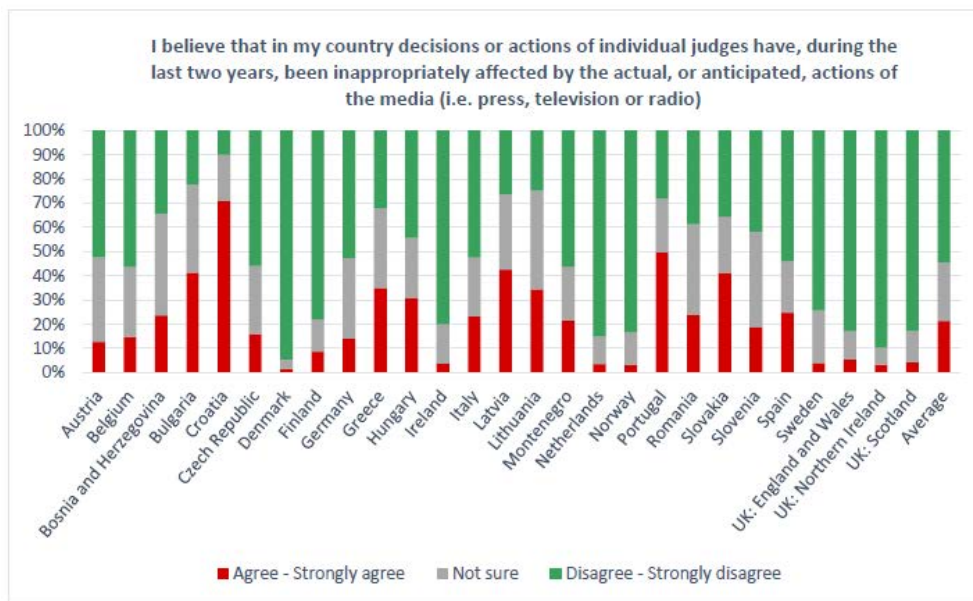
Ako nezavisnost pravosuđa i izvršenje sudskih odluka zajedno određuju položaj pravosuđa u trodiobi vlasti (trias politica), interesantno je vidjeti kako su ove dvije dimenzije povezane. Na grafikonu 12. ocjena nezavisnosti nalazi se na horizontalnoj osi, dok je izvršenje sudskih odluka od strane vlade na vertikalnoj osi. Korelacija između ove dvije dimenzije je jaka (koeficijent korelacije je 0,8), ali neke zemlje pokazuju različite kombinacije. Na primjer, Danska i Italija imaju relativno visoke ocjene po pitanju nezavisnosti, ali relativno niske ocjene kada je u pitanju izvršenje. Bosna i Hercegovina ima relativno nizak rezultat i po pitanju nezavisnosti i izvršenja sudskih odluka.

Naredne brojke pokazuju rezultate za BiH po određenim aspektima nezavisnosti i zahtijevaju pažnju VSTV-a. Oko 2,8% ispitanika u BiH vjeruje da je redovna pojava da su sudije u njihovoj zemlji umiješane u neke oblike korupcije u cilju njihovog navođenja na odlučivanje u predmetima na određeni način. Oko 12,5% ispitanika vjeruje da se to događa povremeno ili vrlo rijetko. Jako veliki dio ispitanika nije siguran da li se to događa (48%), a oko 36,5% vjeruje da se to ne događa. Iako 36,5% izgleda kao prilično visok broj ispitanika, u poređenju sa drugim zemljama rezultati ovdje nisu baš zadovoljavajući. Takođe je zabrinjavajuće i to što 48% ispitanika navodi da nije sigurno da li korupcija ima uticaja na sudske odluke. Ukupne ocjene za ovo pitanje za Bugarsku, Hrvatsku, Grčku, Italiju, Letoniju, Litvaniju i Rumuniju takođe nisu zadovoljavajuće.

Grafikon 13. Korupcija u pravosuđu

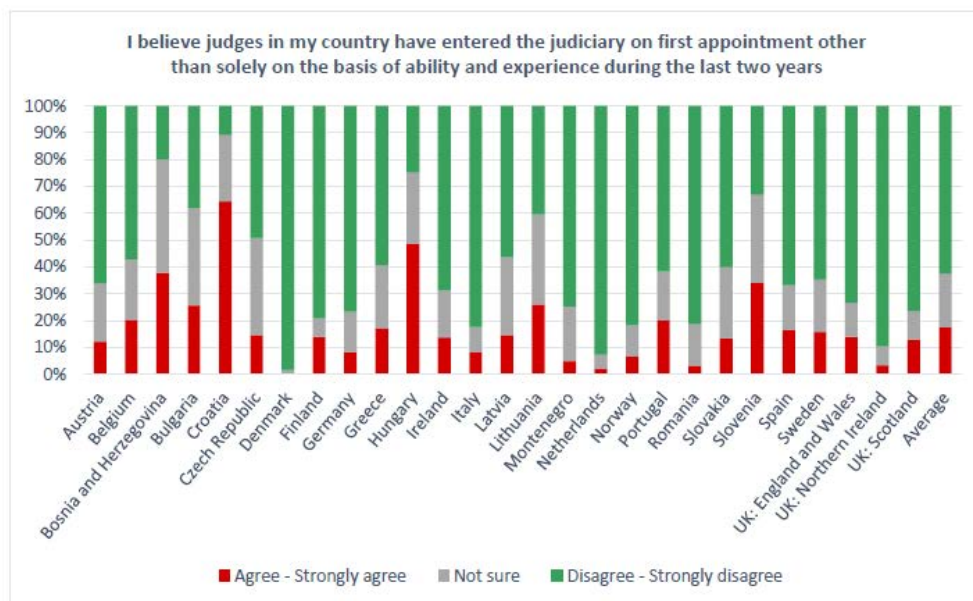

FGrafikon 14. Uticaj medija

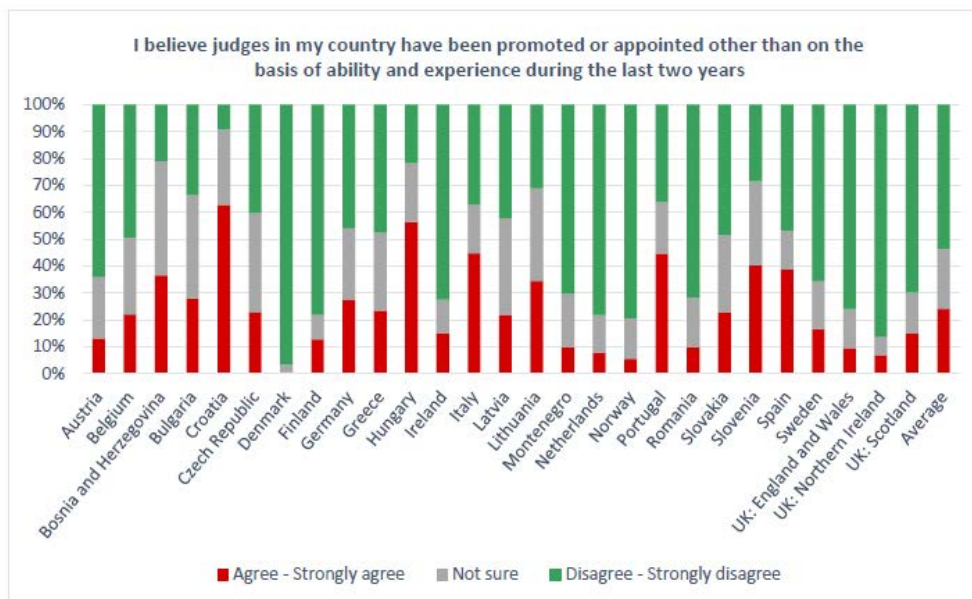

Na osnovu grafikona iznad, čini se da mediji širom Evrope imaju značajan uticaj na sudske odluke ili postupke. Posebno je zapanjujući rezultat u Hrvatskoj, gdje gotovo 71% ispitanika vjeruje da su mediji vršili neprimjeren uticaj na sudske odluke. U BiH, 23,7% ispitanika smatra da mediji utiču na sudske odluke. Iako je ovaj procenat niži nego u mnogim drugim evropskim zemljama, ni broj bh. Ispitanika koji se ne slažu s ovom izjavom nije previše visok. Ova brojka ukazuje na to da uticaj medija predstavlja veliki problem za evropske sudije.

Grafikon 15. Prvo imenovanje na poziciju sudije

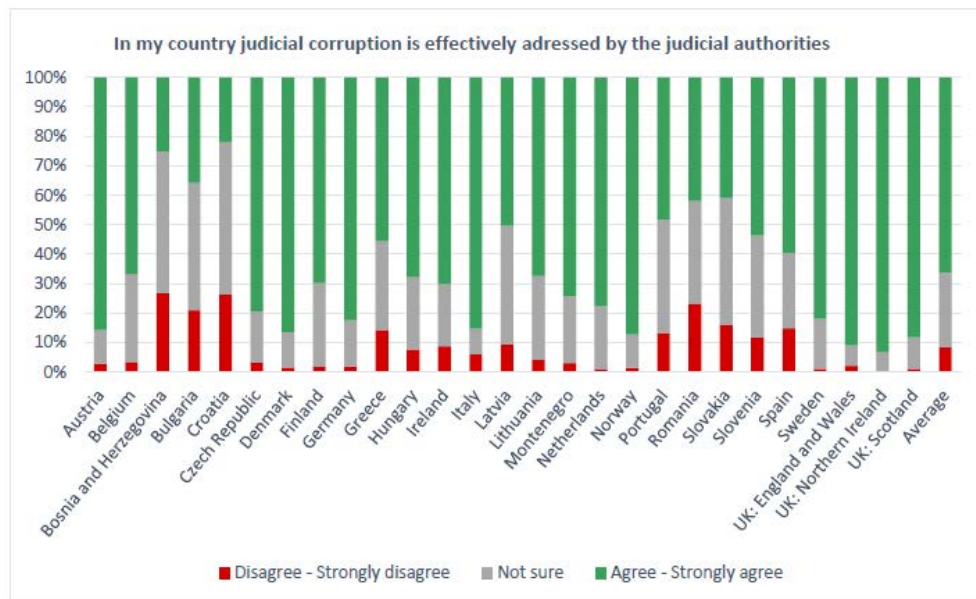

Grafikon 16. Napredovanje sudija

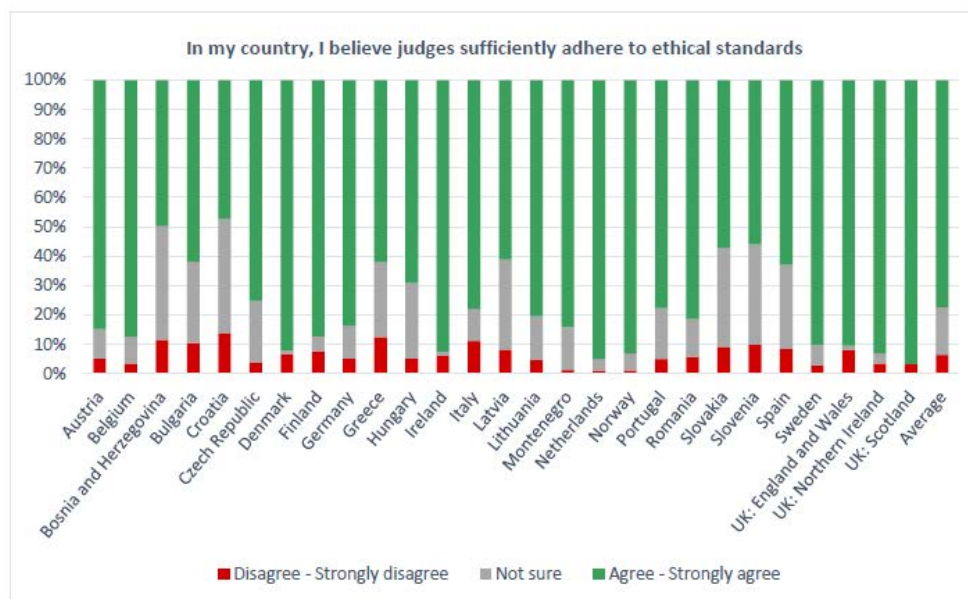
Što se tiče imenovanja i napredovanja sudija, ispitanici u BiH ne daju jako pozitivne ocjene. S ocjenom od gotovo 20% ispitanika koji vjeruju da se sudije u BiH prvi put imenuju isključivo na osnovu sposobnosti ili iskustva (ostalih 80% ili nije sigurno ili se ne slaže po ovom pitanju) i sličnim ocjenama kada je riječ o napredovanju sudija, čini se da sudije u BiH nemaju povjerenja u svoj pravosudni sistem kada je u pitanju postupak imenovanja i napredovanja. Nedavno curenje u javnost telefonskog razgovora bivšeg predsjednika VSTV-a i drugog bivšeg člana VSTV-a u kome se razgovaralo o imenovanju člana porodice na poziciju sudije povezano je s ovim rezultatom. Slični problemi se kako se čini javljaju i u Hrvatskoj, Mađarskoj i Sloveniji. Visok nivo povjerenja u postupak imenovanja i napredovanja postoji posebno u Danskoj, ali i Holandiji, Norveškoj i Sjevernoj Irskoj.

Grafikon 17. Postupanje pravosudnih organa u slučajevima korupcije u pravosuđu

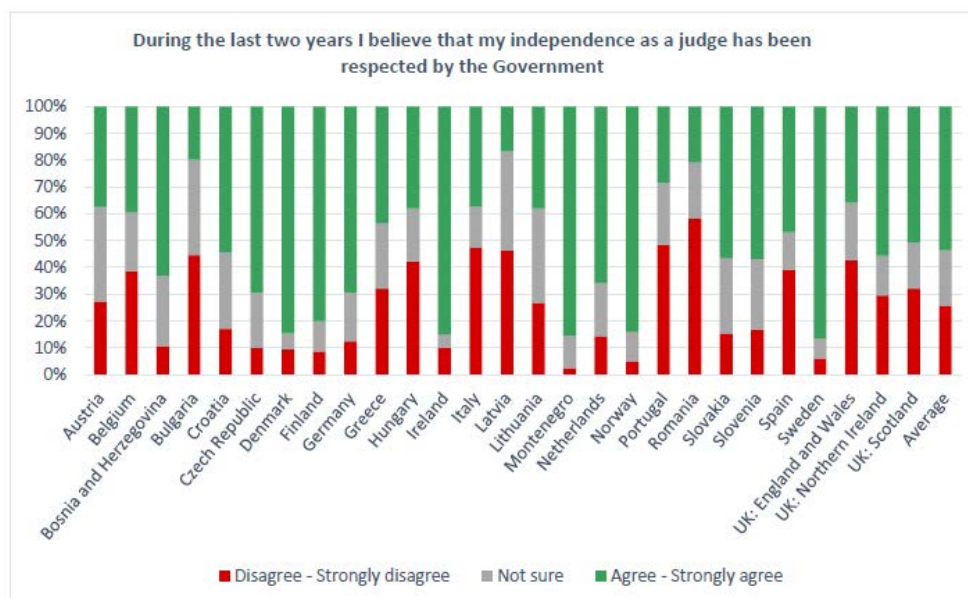
Grafikon iznad pokazuje da li sudije smatraju da se nadležni pravosudni organi djelotvorno bore protiv korupcije u pravosuđu, što je važan aspekt odgovornosti. U Bosni i Hercegovini 26% ispitanika ne slaže se s ovom tvrdnjom, što je najveći procenat u Evropi. Svega 25% ispitanika se slaže, što je ujedno i među najnižim rezultatima u Evropi. Ostali ispitanici nisu bili sigurni. Ovakvi rezultati ukazuju na ozbiljan problem u vezi sa korupcijom u pravosuđu i pokazuju da ispitanici nisu zadovoljni načinom postupanja u slučajevima korupcije u pravosuđu. Nedavni navodi o korupciji u VSTV-u nisu formalno istraženi, što direktno podupire stavove da postojeći postupci nisu adekvatni.

Grafikon 18. Pridržavanje etičkih standarda

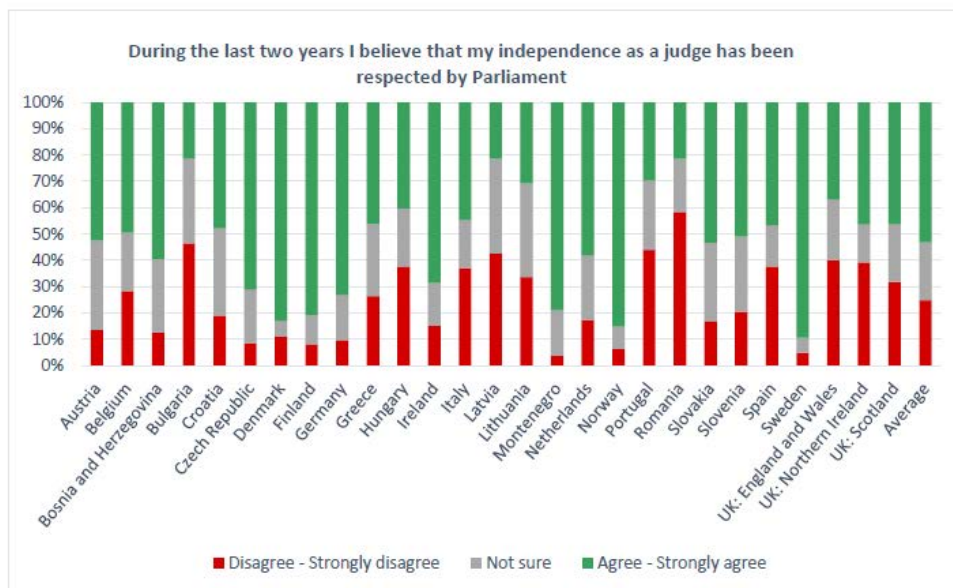
Gotovo 50% ispitanika u BiH se slaže s tvrdnjom na grafikonu iznad, što znači da nešto više od 50% ispitanika ili nije sigurno da li se sudije pridržavaju etičkih standarda ili se ne slažu. Ovaj procenat je vrlo visok i pokazuje nedostatak povjerenja u integritet sudija. BiH nije usamljena u tom pogledu, jer Hrvatska i Slovenija imaju slične probleme.

Grafikon 19. Poštovanje nezavisnosti pravosuđa od strane izvršne vlasti

Na pitanje da li ispitanici smatraju da izvršna vlast poštuje njihovu nezavisnost, odgovori za BiH bili su pozitivniji nego u mnogim drugim evropskim zemljama. U poređenju sa svojim kolegama u nizu drugih zemalja, uključujući, na primjer, Belgiju, Grčku, Mađarsku, Italiju, Letoniju, Litvaniju, Portugal, Rumuniju, Španiju, Englesku i Vels, ispitanici smatraju da ih izvršna vlast manje ugrožava.

Grafikon 20. Poštovanje nezavisnosti pravosuđa od strane parlamenta

Na pitanje da li ispitanici smatraju da parlament utiče na njihovu sudijsku nezavisnost, rezultat je sličan kao i kod prethodnog grafikona o izvršnoj vlasti. Oko 60% ispitanika smatra da je parlament u posljednje dvije godine poštovao nezavisnost sudija.

6. DIJALOG O NAREDNIM KORACIMA

Kao što je prethodno pomenuto, dijaloški sastanak je održan 30. septembra 2019. u formatu ENCJ-a. Svrha sastanka je bila diskusija o rezultatima pokazatelja za 2017. godinu i nedavno provedenom istraživanju među sudijama. Međutim, tokom ljeta došlo je do krize povezane sa VSTV-om. Izneseni su navodi o korupciji i doveden u pitanje integritet Vijeća. Ovo pitanje je bilo direktno vezano za temu dijaloškog sastanka, i ona je takođe razmatrana. Krizni događaji su unutar međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini pokrenuli pitanje o tome da li je VSTV u dovoljnoj mjeri svjestan odgovornosti koja ide ruku pod ruku sa nezavisnošću.

Sa dijaloškog sastanka je proizašlo nekoliko zaključaka:

- Potrebno je ojačati odgovornost;
 - Vratiti se na komunikacijsku strategiju koja je izrađena, ali se ne primjenjuje. Glavno pitanje je kako pristupiti onome što se doživljava kao neprijateljsko okruženje medija i parlamenta: povlačenje nije opcija;
 - Ubrzavanje sudskih postupaka ključno je za dobijanje veće podrške stanovništva;
 - Razmotriti spoljno ocjenjivanje rada pravosuđa kako bi se dobila i iskomunicirala objektivna ocjena rada pravosuđa;
 - Primijeniti mehanizam podnošenja finansijskih izvještaja koji je kreiran;
 - Razmotriti primjenu drugih mehanizama za postupanje po navodima o korupciji na svim nivoima;
 - Razmotriti mogućnost daljeg otvaranja sudova prema društvu;
 - Razmotriti tekući proces pripreme izmjena Zakona o VSTV-u kao sredstva za podizanje nivoa odgovornosti. Ovo bi moglo pomoći u jasnijem regulisanju odgovornosti samog Vijeća kao i njegovih članova pojedinačno;
 - Ojačati mehanizme imenovanja i napredovanja, primijeniti kreirani sistem ocjenjivanja.
- Ostala pitanja: Preispitati otvorene sjednice Vijeća: procijeniti da li je to produktivno ili kontraproduktivno.

Na godišnjem sastanku Upravnog odbora u februaru 2020. godine postalo je jasno da preostalo vrijeme projekta posebno treba posvetiti pitanjima integriteta i komunikacije. Gornje zaključke treba pretočiti u plan aktivnosti za preostalo vrijeme projekta.

7. PREGLED AKTIVNOSTI VSTV-A NA JAČANJU NEZAVISNOSTI I ODGOVORNOSTI

Tokom godina, kao i tokom projekta, VSTV je radio na poboljšanju nekoliko aspekata koji se odnose na pitanja obuhvaćena pokazateljima nezavisnosti i odgovornosti. Te su se aktivnosti odvijale kroz niz projekata, uključujući i Komponentu I ovog projekta. Prema ENCJ-u, „Plan za unapređenje stanja“ proistekao iz rezultata pokazatelja ne bi trebao postojati sam za sebe, već ga je potrebno integrisati u jednu sveobuhvatnu strategiju i izraditi planove za njeno provođenje i sastavne aktivnosti. U skladu s ovim pristupom, u ovom poglavlju je dat pregled aktivnosti koje je preduzeo VSTV, uključujući i aktivnosti preduzete u sudovima, na poboljšanju nezavisnosti i odgovornosti pravosuđa. Aktivnosti su podijeljene na one koje se odnose na mjerenje nezavisnosti, jačanje nezavisnosti i jačanje odgovornosti.

7.1 MJERENJE NEZAVISNOSTI

Kao što je već pomenuto, VSTV primjenjuje instrumente ENCJ-a. Pored toga, provedena je i anketa među korisnicima sudova, koju je takođe preporučio ENCJ.

Anketa među korisnicima sudova

VSTV je 2019. godine proveo istraživanje među širom populacijom u nadležnosti četiri suda. Istraživanjem su obuhvaćeni ispitanici sa i bez iskustva sa sudovima. Da bi proveo ovo istraživanje, VSTV BiH je angažovao profesionalnu firmu za ispitivanje javnog mnjenja, istraživanje tržišta i pružanje konsultantskih usluga. Ova aktivnost je nastavak dvogodišnjeg mjerenja zadovoljstva korisnika sudova u okviru projekata IPA 2012 i IPA 2013. Istraživanje daje uvid u opštu percepciju stanovništva o ovim sudovima, kao i drugim institucijama, te mjeri nivo zadovoljstva korisnika sudova radom sudova.

Sveukupna percepcija rada sudova među svim ispitanicima uglavnom je negativna u Sarajevu, Mostaru i, u manjoj mjeri, Tuzli i neutralna u Banjaluci. Procenat ispitanika koji očekuju pravedno suđenje u Sarajevu iznosi 43%, u Mostaru 21% i oko 53% u Tuzli i Banja Luci. Mnogo više ispitanika se izjasnilo da je rad sudova u opadanje nego da se on poboljšava. Takođe, isto mišljenje vlada i o nezavisnosti sudova u posljednjih pet godina, iako se mogu uočiti određena poboljšanja u odnosu na dvije ranije studije. Na osnovu odgovora korisnika sudova na određena pitanja uočava se pozitivnija slika. Više je ispitanika zadovoljnih nepristrasnošću sudija u datim sudovima u odnosu na broj nezadovoljnih, a kada su u pitanju različiti aspekti kvaliteta, mnogi ispitanici su zadovoljni.

Provođenje ankete među korisnicima sudova samo po sebi ne poboljšava nezavisnost i odgovornost pravosuđa. Ono, međutim, pruža dragocjen uvid u to kako korisnici sudova (a u ovom slučaju i stanovništvo u cjelini) gledaju na pravosuđe. U BiH su potrebna hitna poboljšanja određenih aspekata vezanih za rad i rezultate rada sudova,

ali još hitnija su ona vezana za nezavisnost cjelokupnog pravosudnog sistema i njegovu odgovornost. Budući da mnoge druge zemlje u Evropi ne provode takva istraživanja, pozitivno je da je VSTV to učinio.

7.2 JAČANJE NEZAVISNOSTI

Imenovanje sudija i tužilaca

Unapređenje postupka imenovanja: u okviru Projekta za unapređenje kvaliteta pravosuđa vrši se analiza testnih procedura za prvo imenovanje na poziciju sudije kako bi se identifikovali segmenti u kojima je prisutan nizak nivo objektivnosti i koji su podložni uticajima. Nakon analize, svi elementi procesa imenovanja će biti revidirani, i ponudiće se mjere i prijedlozi za unapređenje sistema imenovanja.

Konačni cilj aktivnosti je identifikovanje slabosti u testnim procedurama za kandidate koji ulaze u pravosuđe i potom i usvajanje akcionog plana. Plan bi sadržao mjere koje bi doprinijele poboljšanju testnih procedura, a sve kako bi se dobila konačna rang lista kandidata na kojoj bi se nalazili samo najbolje kvalifikovani kandidati. Time bi se objektivizirao i poboljšao postupak imenovanja nosilaca pravosudnih funkcija, što je jedna od preporuka peer review misije koju je Evropska komisija provela u BiH.

U tom kontekstu, VSTV sada primjenjuje nove procedure zasnovane na peer review preporukama, a koje obuhvataju izmjene i dopune Poslovnika VSTV-a i Pravilnika o kvalifikacionom i pismenom testiranju kandidata za pozicije nosilaca pravosudnih funkcija, posebno u pogledu unapređenja kvalifikacionog i pismenog testiranja, uvođenja zahtjevnijih postupaka testiranja i bolje strukturiranih intervjua, uvođenje razlika između prvog imenovanja na pravosudnu funkciju / početnog nivoa i napredovanja (na osnovu prilagođenih kriterija za procjenu stručnosti kandidata u zavisnosti od njihovog profesionalnog statusa), propisivanje posebnih pravila za izbor predsjednika sudova i glavnih tužilaca (uvođenje obaveze izrade i predstavljanja programa rada), kao i pridržavanje utvrđenih rang lista (propisivanjem izuzeća koja omogućavaju odstupanje od redoslijeda na rang listi). Pored toga, 2019. godine održana su dva TAIEX seminara na kojima su se govorilo o pravnom lijeku protiv odluka VSTV-a i provjeri podobnosti kandidata u postupku imenovanja, a usvojen je zaključak o potrebi izrade odgovarajućih rješenja koja bila uvrštena u zakonodavni i regulatorni okvir. Slijedom toga, pomenute odredbe ugrađene su u Nacrt zakona o VSTV-u BiH. Od redoslijeda rangiranja kandidata može se odstupiti kako bi se osigurala odgovarajuća nacionalna zastupljenost, u zavisnosti od drugih kriterija, poput profesionalnog iskustva. Koliko brzo ove izmjene mogu stupiti na snagu zavisi od toga šta preduzimaju zakonodavne vlasti i koliko brzo će biti usvojen Zakon o VSTV-u.

7.3 JAČANJE ODGOVORNOSTI

Izrada komunikacijske strategije

VSTV radi na izradi strategije u cilju poboljšanja komunikacije između VSTV-a i medija, kao i drugih ciljnih grupa i šire javnosti. Nacrt dokumenta je izrađen i bavi se sljedećim pitanjima:

- analiza trenutne situacije (SWOT analiza),
- utvrđivanje opštih i specifičnih ciljeva Komunikacijske strategije,
- ciljne grupe,
- kanali komunikacije,
- poboljšanje transparentnosti kroz društvene mreže i
- krizna komunikacija.

Usvajanje Komunikacijske strategije očekuje se početkom 2021. godine.

Ovaj strateški dokument će poslužiti kao okvir za usvajanje provedbenih dokumenata i alata za poboljšanje transparentnosti VSTV-a i pravosuđa u cjelini. Prvi takav dokument je nacrt Smjernica za pružanje informacija o sudskim postupcima, koji je već izrađen. U narednom periodu, prije nego što bude usvojen, dokument će biti predstavljen predstavnicima medija i nevladinog sektora i samog pravosuđa.

Djelotvorna komunikacijska strategija ne tiče se samo VSTV-a, već i sudova. U toku je projekat ICEA III u okviru kojeg se implementira aktivnost izgradnja kapaciteta sudova za proaktivnu komunikaciju s medijima i javnošću i poboljšanje transparentnosti rada sudova.

Cilj ovih aktivnosti je da do 2023. godine VSTV BiH i sudovi postignu sljedeće:

- veća otvorenost i transparentnost pravosuđa;
- ojačani kapaciteti sudova za kontinuiranu, proaktivnu i efikasnu komunikaciju sa građanima putem medija;
- izgrađena svijest i bolje razumijevanje građana o načinu funkcionisanja pravosuđa i ulozi VSTV-a i sudova;
- bolje razumijevanje različitih sudskih postupaka od strane korisnika sudova;
- poboljšani odnosi i saradnja sa medijima;
- poboljšano povjerenje javnosti u pravosuđe;
- poboljšana koordinacija unutar pravosuđa u odnosima sa medijima.

Podnošenje finansijskih izvještaja

Kada su u pitanju finansijski izvještaji, VSTV je u januaru 2020. godine usvojio novi prijedlog Pravilnika o podnošenju, provjeri i obradi finansijskih izvještaja sudija i tužilaca (u daljem tekstu: Pravilnik), zbog činjenice da Agencija za zaštitu ličnih podataka BiH donijela je rješenje kojom je utvrdila da je VSTV usvajanjem Pravilnika iz 2019. godine prekoračio granice svojih ovlaštenja u skladu sa članom 86. Zakona o VSTV-u BiH. U februaru 2020. godine, postupajući po odluci Suda BiH iz januara 2020. godine, VSTV je ukinuo Pravilnik iz 2019. godine čekajući mišljenje Agencije za zaštitu ličnih podataka BiH i Evropske komisije, kao i konsultacije sa predsjednicima sudova i glavnim tužiocima, nakon čega će biti moguće pristupiti usvajanju novog predloženog Pravilnika.

Dalje, 30. januara 2020. godine, Predsjednik VSTV-a javno je pozvao sve sudije i tužioce u BiH da dobrovoljno objave svoje finansijske izvještaje. Određeni broj članova Vijeća je prihvatio da dobrovoljno objavi svoje finansijske izvještaje, a trenutno se provjeravaju tehničke mogućnosti za njihovo objavljivanje, u skladu sa uslovima utvrđenim Zakonom o VSTV-u BiH. Zakon još nije usvojen, ali se to očekuje u predstojećem periodu.

Uspostavljanje Odjela za integritet u VSTV-u

Pored toga, u julu 2020. godine, VSTV je usvojio novi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u VSTV-u, kojim je predviđeno formiranje Odjela za integritet u okviru Sekretarijata VSTV-a koji će se baviti finansijskim izvještajima sudija i tužilaca. Pored toga, Odjel za integritet takođe će biti zadužen za:

- Praćenje primjene kodeksa sudijske i tužilačke etike i propisa o sprečavanju sukoba interesa u pravosuđu, predlaganje VSTV-u BiH rješenja za unapređenje, te osiguravanje distribucije potrebnih informacija nosiocima pravosudne funkcije i zainteresovanoj javnosti;
- Praćenje provođenja planova integriteta u pravosudnim institucijama i VSTV-u BiH, predlaganje VSTV-u BiH i pravosudnim institucijama rješenja za unapređenje;
- Praćenje poštivanja propisa o ličnim finansijskim izvještajima sudija i tužilaca i provjeravanje blagovremenosti i potpunosti podataka iz finansijskog izvještaja;
- Pružanje stručne i administrativne podrške nadležnoj stalnoj komisiji, disciplinskim komisijama, i drugim stalnim i privremenim tijelima unutar VSTV-a BiH, vođenje evidencije o njihovom radu i odlukama te objavljivanje odluka na web portalu pravosuđa;
- Unošenje, ažuriranje i upravljanje podacima u postojećim bazama podataka te, u koordinaciji sa Odjelom za IKT, učestvovanje u analizi i osmišljavanju aplikativnih rješenja za baze podataka, sistema i procesa neophodnih za podršku rada Odjela;
- Pružanje stručne podrške stalnim komisijama i drugim radnim tijelima unutar VSTV-a BiH iz nadležnosti rada Odjela;
- Učestvuje u postupcima srednjoročnog planiranja, godišnjeg programiranja, praćenja i izvještavanja u VSTV-u BiH;
- Identifikovanje, razvijanje i provođenje novih i poboljšanih načina rada za podršku razvoju Sekretarijata VSTV-a BiH i postizanju utvrđenih ciljeva VSTV-a BiH.

8. MJERENJE KVALITETA

ENCJ radi na sličnom skupu pokazatelja za kvalitet postupaka i odluka kakve je izradio i za nezavisnost i odgovornost. Najnoviju verziju primijenili su svi članovi i posmatrači ENCJ-a u prvom kvartalu 2020. godine. VSTV je takođe vršio mjerenje ovih pokazatelja. Rezultati su prikazani u nastavku.

Treba napomenuti da se u procesu utvrđivanja pokazatelja pokazalo da je prethodni skup pokazatelja bio previše subjektivan. To je učesnicima otežavalo popunjavanje upitnika, a rezultati nisu bili pouzdani budući da su se zasnivali na subjektivnim stavovima osoba koje su popunjavale upitnik i kao takvi nisu mogli biti verifikovani u nekoj značajnijoj mjeri. Iz revidirang upitnika su uklonjena sva pitanja koja su tražila subjektivne odgovore i ograničilo se na ona pitanja na koja je u velikoj mjeri moguće dati objektivan odgovor. Na osnovu rezultata se čini da je ova promjena rezultirala podacima koji su nedovoljno informativni, tako da će se preduzeti novi napori da se iznađe srednje rješenje. Čini se da su rezultati po pojedinim pokazateljima previše ujednačeni ili pozitivni i, u stvari, vjerovatno ne odražavaju stvarno stanje u određenom pravosudnom sistemu. Potrebna je dalja analiza upitnika, a određeni pokazatelji i bodovanje moraju biti precizirani. ENCJ je objavio rezultate kvaliteta bez obzira na zaključak da pojedini pokazatelji nisu informativni. Takođe, u slučaju BiH rezultate treba pažljivo tumačiti.

8.1 SKUP POKAZATELJA KVALITETA ZA 2020. GODINU

U nastavku su prikazani pokazatelji kvaliteta koje je ENCJ utvrdio 2019. godine, a koji se primjenjuju za 2020.

POKAZATELJI AŽURNOSTI I EFIKASNOSTI POSTUPKA

1. Standardi dužine trajanja postupka za sudije:

- Postojanje vremenskih standarda na prvostepenom i žalbenom sudu;
- Opseg standarda (ukupni postupak ili pojedine faze postupka);
- Dostizanje standarda u praksi na prvostepenim i žalbenim sudovima;

Javni pristup informacijama u vezi sa ostvarivanjem standarda.

2. Standardi dužine trajanja postupka za stranke:

- Postojanje vremenskih standarda za stranke na prvom stepenu i na žalbenim sudovima, npr. dostava dokumenata;
- Ovlaštenje suda da izrekne sankcije strankama koje se ne pridržavaju vremenskih rokova;
- Ovlaštenje sudije da izda uputstva za upravljanje predmetima (kako bi se postupak prilagodio predmetu) na prvostepenim i žalbenim sudovima;
- Ovlaštenje sudije da provede utvrđeni postupak ukoliko se stranka odbija počinovati naredbi suda.

3. Skraćeni postupak:

- Mogućnost skraćenog postupka u odgovarajućim predmetima na prvostepenim i žalbenim sudovima.

4. Elektronsko podnošenje tužbe i elektronski postupak:

- Mogućnost elektronskog podnošenja tužbe;
- Mogućnost elektronskog postupka, u smislu da se sva komunikacija odvija elektronskim putem izuzev ročišta;
- Mogućnost parničnih stranaka da se elektronski informišu o napretku u svojim predmetima;
- Dostupnost i razvoj mehanizama za rješavanje sporova putem elektronskim putem;
- Dostupnost sistema za praćenje toka postupka za stranke koje koriste elektronske mehanizme za rješavanje sporova.

5. Specijalizacija sudija:

- Postojanje specijalizovanih sudija na prvostepenim i žalbenim sudovima.

POKAZATELJI FER I PRAVEDNOG POSTUPKA SA STANOVIŠTA DOSTUPNOSTI

6. Jednakost stranaka u postupku (finansiranje i troškovi):

- Postojanje sistema u okviru koga su obezbijedena javna sredstva za parnične stranke koje nemaju sredstava za troškove postupka;
- Postojanje sistema u okviru kog troškovi postupka stranke koja je dobila spor prelaze na stranku koja je izgubila spor.

7. Sudija pojedinac ili vijeće sudija:

- Postojanje pravila ili propisa na osnovu kojih se određuje da li će u predmetu odlučivati sudija pojedinac ili vijeće sudija prvostepenog ili žalbenog suda.

8. Postupanje u slučaju zloupotreba:

- Ovlaštenje sudije da preduzme mjere na sprečavanju zloupotreba od strane stranaka i / ili njihovih advokata,
- Instrumenti koji su na raspolaganju sudijama:
 - Obustava ili prekid postupka;
 - Naredba za ubrzanje postupka;
 - Izricanje novčane kazne;
 - Dosuđivanje troškova postupka protivnoj strani;
 - Prijavljivanje disciplinskom organu.

9. Mogućnost ulaganja žalbe:

- Postojanje prava na žalbu stranke koja je izgubila spor;
- Postojanje sistema prethodnog razmatranja žalbi kako bi se one odbacivale bez vođenja žalbenog postupka;
- Uticaj žalbe na izvršenje naredbe protiv koje je izjavljena žalba.

10. Komunikacija:

- Mogućnost vođenja postupaka na svakom od zvaničnih jezika zemlje;
- Postojanje prostorija na sudu koje omogućavaju prevodenje kada je potrebno.

11. Pristup za osobe sa invaliditetom:

- Postojanje posebnih procesnih i fizičkih aranžmana za osobe sa invaliditetom.

12. Aranžmani za ranjive grupe:

- Postojanje posebnih procesnih i fizičkih aranžmana za ranjive grupe

POKAZATELJI KVALITETA SUDSKIH ODLUKA

13. Format presuda:

- Postojanje urneka presuda kod tipskih predmeta.

14. Obrazloženje presuda:

- Zahtjev za obrazloženjem presuda koje se tiču pitanja materijalnog prava u građanskim predmetima i presuda u krivičnim predmetima;
- Mogućnost da sudija da samo sažeto obrazloženje gdje je to primjereno (npr. kako bi se ubrzao postupak);
- Zahtjev za snimanje usmene presude (ukoliko je dozvoljeno) i stavljanje na raspolaganje strankama;
- Zahtjev za prepis usmenih presuda u građanskim i krivičnim predmetima.

15. Jasnoća presuda:

- Obaveza korištenja jasnog i jednostavnog jezika
- Primarni primaoci kojima je obrazloženje upućeno:
 - Parnične stranke
 - Šira javnost
 - Ostale sudije (npr. sudije žalbenog ili Vrhovnog suda)
 - Organi koji vrše ocjenu.

16. Ocjena kvaliteta sudskih odluka:

- Postojanje instrumenta za redovnu ocjenu kvaliteta sudskih odluka
- Tijelo zaduženo za ocjenjivanje
- Veza sa anketom o zadovoljstvu korisnika sudova.

17. Edukacija sudija:

- Postojanje početne obuke sudija za izradu sudskih odluka
- Obaveza pohađanja obuke za sudije na godišnjem nivou.

POKAZATELJI JAVNOG PRISTUPA ZAKONIMA U SVRHU USMJERAVANJA DRUŠTVA

18. Pristup sudskoj praksi:

- Mjera u kojoj se sudske odluke iz građanske, krivične i porodične oblasti objavljuju na prvostepenim i žalbenim sudovima;
- Napori sudova da javnosti ukažu na odluke koje imaju veliki uticaj i / ili predstavljaju presedan;
- Napori sudova da statističke podatke o ishodu postupaka učine dostupnim javnosti.

19. Otvaranje prema javnosti :

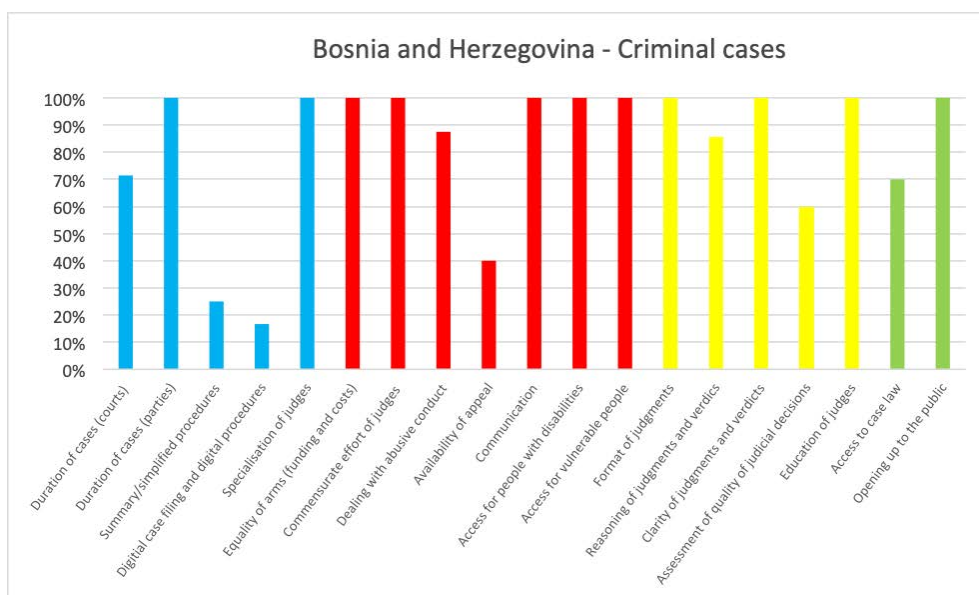
- Mjera u kojoj sudovi putem zvaničnih izvora pružaju informacije javnosti (npr. publikacije, web stranice) u vezi sa osnovnim sudskim vrijednostima kao što su nezavisnost, nepristrasnost i primjena zakona;
- Mjera u kojoj javnost ima priliku da posjeti sudove i vidi sudije na djelu.

9. REZULTATI ZA BIH PREMA POKAZATELJIMA KVALITETA

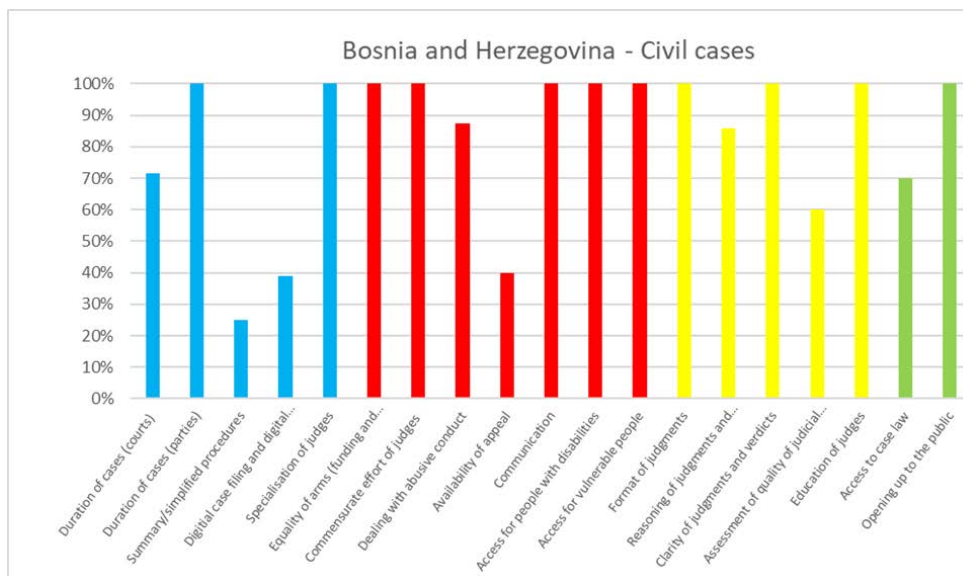
Ispod su predstavljeni rezultati pokazatelja kvaliteta za BiH. Prateći upitnik dostupan je na web stranici ENCJ-a. Treba imati na umu da su pokazatelji kvaliteta ENCJ još uvijek u razvoju, a radi se i na daljem poboljšanju metodologije. Problem je u tome što pojedini pokazatelji nisu dovoljno izdiferencirani, što daje mnogo 100% rezultata. Kao što pokazuju brojke ispod, to je slučaj i kod BiH. Postoje pokazatelji za krivični i za građanski postupak. Razlike u rezultatima za ove dvije oblasti u BiH su prilično male.

Budući da se pokazatelji još uvijek u razvoju, ovdje je dat kraći osvrt na rezultate. Pokazatelji ukazuju da postoje neki značajni nedostaci u sistemu u BiH. Oni se posebno odnose na postojanje skraćenih postupaka, mogućnost elektronskog podnošenja tužbe i vođenja postupka i mogućnost žalbe. BiH ovdje ima niske ocjene, što joj je zajedničko sa ostalim evropskim zemljama. Ocjene u pogledu kvaliteta presuda veće su u BiH nego u mnogim drugim pravosudnim sistemima. U tim pravosudnim sistemima se vrlo malo radi u ovoj oblasti.

Grafikon 21. Pokazatelji kvaliteta rada pravosuđa, krivična oblast za 2020. godinu

Grafikon 22. Pokazatelji kvaliteta rada pravosuđa, građanska oblast za 2020. godinu

Iz bodovanja slijede glavna područja za unapređenjes:

1. Skraćeni ili pojednostavljeni postupci u odgovarajućim predmetima u prvom i drugom stepenu. U krivičnom i civilnom pravu uvođenje takvih postupaka doprinijelo bi pravovremenosti sudskih odluka. U oba pravna područja rezultat 25% od 100% ukazuje na to da postoji dovoljno prostora za unapređenje.
2. Elektronsko podnošenje tužbe i elektrinski postupci. Pokazatelj je procijenjen na 17% za krivičnopravne predmete i 39% za građanske predmete. Ovaj pokazatelj odnosi se na glavno područje inovacija za sve članove/posmatrača ENCJ-a, a uključuje pokretanje i vođenje postupaka (prvostepenih i apelacionih) elektronskim putem, informisanje stranaka o napretku njihovih predmeta elektronski, te dugoročno, dostupnost potpuno novih mehanizama za rješavanje sporova elektronskim putem.
3. Dostupnost žalbenog postupka. Ovaj pokazatelj teži postizanju ravnoteže između dostupnosti žalbe kao takve i spriječavanja žalbi bez osnova, koje samo dovode do kašnjenja i zagušavanja sistema. Stoga, kao podpokazatelj, uključuje prisustvo sistema filtriranja kako bi se spriječilo da žalbe koje su bez osnova dođu do ročišta. Takođe se bavi mogućnošću da apelacioni sud naloži odlaganje prvostepene odluke ukoliko se uloži osnovana žalba. Ocjena ovog pokazatelja je 40%, i moguća su unapređenja.

9.1 SISTEM KVALITETA

Treba napomenuti da se pokazatelji odnose na stvarne postupke i postojeće aranžmane, ali ne i na sistem kvaliteta kao takav. O potrebi za takvim sistemom u BiH razgovarano je na TAIEX konferenciji / radionici posvećenoj unapređenju standarda kvaliteta u pravosuđu koja je održana u Sarajevu 22. i 23. oktobra 2019. godine. ENCJ je bio zastupljen na ovoj konferenciji. Zaključci su sljedeći:

1. Nezavisnost i odgovornost nosilaca pravosudnih funkcija i kvalitet pravosuđa su u međusobno povezani, te stoga treba osigurati njihovo stalno postojanje;
2. Pravosudne institucije su odgovorne za kvalitet usluga koje pružaju u okviru svoje nadležnosti. U tom kontekstu, rukovodioci institucija trebaju preuzeti aktivniju ulogu u ovom procesu;
3. Sudovi i tužilaštva trebaju razvijati standarde kvaliteta, uzimajući u obzir stvarne potrebe društva i uočene slabosti pravosudnog sistema. Uz koordinaciju VSTV-a, trebaju uspostaviti sveobuhvatan sistem upravljanja kvalitetom, određujući njegove elemente, standarde, indikatore i sredstva verifikacije, na osnovu najboljih evropskih praksi i minimuma standarda usvojenih od strane CEPEJ-a i ENCJ-a;
4. Sudije i tužioci kontinuirano, individualno, ali i putem svojih institucija i profesionalnih udruženja, trebaju preuzeti aktivniju ulogu u formulisanju i iskazivanju potreba pravosudne zajednice u kontekstu unapređenja standarda kvaliteta i njihove primjene;
5. Kvalitet mora biti mjereno periodično, u unaprijed određenim vremenskim intervalima;
6. Na osnovu pokazatelja o kvalitetu, sudovi, tužilaštva i VSTV BiH trebaju kreirati konkretne mjere za unapređenje kvaliteta rada pravosuđa;
7. U unapređenju kvaliteta rada pravosuđa, potrebno je unaprijediti sistemsku saradnju svih relevantnih subjekata, uključujući izvršnu i zakonodavnu vlast, te kontinuirano provoditi istraživanja o povjerenju građana u pravosuđe.

Zaključci ukazuju na potrebu da se kvalitetu rada pravosuđa pristupi ne samo iz perspektive pokazatelja, već i iz perspektive procesa i sistema. Gore prezentirani pokazatelji djelimično ispunjavaju ono što je navedeno u tačkama 3., 5. i 6.

10. AKTIVNOSTI VSTV-A NA UNAPREĐENJU KVALITETA RADA PRAVOSUĐA

Niz aktivnosti za cilj ima unapređenje kvaliteta rada pravosuđa u širem smislu, uključujući ažurnost kao jedno od gorućih pitanja u BiH.

Strateško planiranje

Jedna od aktivnosti projekta IPA 2017 „Izgradnja efikasnog pravosuđa u službi građana“ je strateško planiranje, koje za cilj ima unapređenje organizacije rada sudova, kao i povećanje odgovornosti rukovodilaca pravosudnih institucija. Aktivnosti predsjednicima sudova treba da pruže jedinstveni alat koji će im pomoći u izradi dugoročnih planova za institucije kojima rukovode.

Brže i efikasnije rješavanje predmeta

Kroz unapređenje parničnog postupka u sudovima

Efikasnije rješavanje predmeta može se postići unapređenjem parničnog postupka. U okviru Projekta unapređenja kvaliteta pravosuđa, VSTV BiH provodi niz mjera na poboljšanju efikasnosti i kvaliteta parničnog postupka. Ove aktivnosti se mogu sažeti kako slijedi:

- Aktivnost je prvobitno pokrenuta u okviru Projekta unapređenja efikasnosti pravosuđa II - IJEP II (2015.-2018.) kroz trilateralnu saradnju između VSTV-a, Sudske administracije Norveške i Sudskog vijeća Holandije,
- Pilot aktivnosti započete su u okviru projekta IJEP II na dva suda, Općinskom sudu u Sarajevu i Osnovnom sudu u Banja Luci,
- Aktivnost je nastavljena kroz Projekat unapređenja kvaliteta pravosuđa (IJQ) zahvaljujući pozitivnim rezultatima postignutim u provođenju projekta IJEP II,
- Aktivnost je do sada provedena na 24 suda (od 2015. godine). Trenutno se provodi u posljednjih 6 ciljnih sudova (faza III).

Ostale aktivnosti VSTV-a s ciljem bržeg i efikasnijeg rješavanja predmeta predstavljeni su u tekstu koji slijedi.

Uz pomoć informacionog sistema za sporove male vrijednosti

U okviru Projekta unapređenja kvaliteta pravosuđa u toku su aktivnosti na razvoju i implementaciji SOKOP Mal sistema (Sistem za elektronsko podnošenje i obradu sporova male vrijednosti / tzv. komunalni predmeti). Sistem omogućava sudu da u većem broju predmeta postupa automatski i efikasno. Doprinosi uštedi ljudskih i finansijskih resursa i smanjenju broja neriješenih komunalnih predmeta na sudovima.

Uz pomoć planova za smanjenje broja neriješenih predmeta na sudovima

Od 2010. godine sudovi redovno izrađuju planove za smanjenje broja neriješenih predmeta. Svaki plan sadrži spisak predmeta koje sud planira riješiti tokom kalendarske godine. Svrha planova je fokusirati se na rješavanje predmeta prema starosti inicijalnog akta. Kao rezultat ove aktivnosti sudovi su uspjeli smanjiti dužinu

trajanja neriješenih predmeta. Kroz odgovarajuću stalnu komisiju, VSTV BiH redovno prati realizaciju planova i kvartalno objavljuje rezultate na pravosudnom web portalu. Dobrobiti su dvostrane jer je, s jedne strane, cilj povećati odgovornost sudija za svoj rad, a s druge strane, VSTV poboljšava svoje odnose s javnošću čineći informacije o radu sudova javno dostupnima.

Kroz reorganizaciju poslovnih procesa u sudovima

Unapređenje poslovnih procesa u sudova reorganizacijom sudskog poslovanja i ljudskih resursa, u početku je pokrenuto u okviru Projekta unapređenja efikasnosti sudova i odgovornosti sudija i tužilaca u BiH (ICEA II).

Cilj aktivnosti je unaprijediti unutrašnju organizaciju sudova delegiranjem zadataka sa sudija na pripravnike / volontere i drugo nesudsko osoblje kako bi se stvorilo okruženje u kome sudije mogu izvršavati svoj primarni zadatak - suditi u predmetima.

Kroz razvoj standarda efikasnosti sudova

VSTV BiH po prvi put radi na uspostavljanju pokazatelja za standarde efikasnosti sudova. Svrha pokazatelja je omogućiti VSTV-u BiH, kao regulatornom tijelu, da utvrdi koji sudovi i u kojim segmentima imaju poteškoće u radu. Nakon utvrđivanja problema, VSTV BiH će pružiti dodatnu podršku sudovima u kojima su utvrđeni problemi. Pored toga, predsjednici sudova će biti u mogućnosti da odmah prepoznaju sve probleme u svojim sudovima i segmente rada u kojima se oni javljaju (ljudski resursi, ostvarenje norme, prosječna dužina trajanja postupka itd.). Ova aktivnost se provodi u okviru projekta IPA 2017. Pokazatelji su usvojeni na sjednici Vijeća 22. oktobra 2020. godine. Oni obuhvataju devet glavnih statističkih pokazatelja koji ukazuju na postojanje problema u radu suda. Pokazatelji su trenutno u fazi testiranja i biće predstavljeni i stavljeni na raspolaganje sudovima u kasnijoj fazi. Nakon završetka testiranja, pokazatelji će biti postavljeni na web stranici VSTV-a BiH i biće dostupni široj javnosti.

Ocjena kvaliteta sudskih odluka

U okviru Projekta unapređenja kvaliteta pravosuđa, VSTV BiH je izvršio prvu analizu kvaliteta sudskih odluka u parničnom postupku na uzorku od 100 odluka. Analizom su obuhvaćene presude koje su donijeli općinski / osnovni sudovi, kantonalni / okružni sudovi i Sud BiH u prethodnih 5 godina. Analizu je izvršio stručni tim uglednih sudija iz BiH, Norveške i Holandije u periodu mart - oktobar 2020. godine. Prikupljeni podaci se trenutno obrađuju.

U 2021. godini će biti ostvareni sljedeći rezultati:

- Biće izrađene Smjernice i Priručnik za pisanje presuda;
- Na osnovu Smjernica i Priručnika CEST-ovi FBiH i RS će provesti obuke kako bi se poboljšale vještine pisanja presuda.

Cilj aktivnosti je standardizovanje kvaliteta sudskih odluka, kao i jasno utvrđivanje kriterija kvaliteta sudskih odluka što će u konačnom činiti element sveukupne ocjene rada sudija.

Razvoj sistema mentorstva

VSTV BiH uvodi sistem mentorstva u sudovima, što je pokrenuto na osnovu TAIEX-ove Peer Review analize početne i kontinuirane obuke sudija i tužilaca u Bosni i Hercegovini (2017.). Aktivnost se provodi u okviru Projekta unapređenja kvaliteta pravosuđa, uz savjetodavnu pomoć predstavnika pravosuđa Norveške i Holandije.

Jačanje upravljanja sudovima

U okviru Projekta unapređenja kvaliteta pravosuđa, VSTV BiH provodi aktivnosti na poboljšanju upravljanja sudovima. Aktivnost je započeta Projektom unapređenja efikasnosti sudova II (2015. - 2018.) na Općinskom sudu u Sarajevu. Na osnovu postignutih rezultata, projektna aktivnost je nastavljena kroz Projekat unapređenja kvaliteta pravosuđa. Ova aktivnost je usmjerena na jačanje uloge šefova odjeljenja u 18 ciljnih sudova, kao srednjeg nivoa rukovođenja koji je presudan za dostizanje standarda efikasnosti i kvaliteta pravosuđa. U tom pogledu postignuti su sljedeći rezultati:

- Poboljšan je kvalitet upravljanja sudovima kroz proaktivniju ulogu koju su preuzeli šefovi sudskih odjeljenja, a koja je ranije nedostajala - to je postignuto specijalizovanom obukom za predsjednike sudova i šefove odjeljenja;
- Izrađene su smjernice za imenovanje šefova sudskih odjeljenja, uspostavljanjem transparentnijeg postupka za izbor i imenovanje šefova sudskih odjeljenja na osnovu unaprijed utvrđenih kriterija, definisanog profila kandidata, zajedno sa ostalim uslovima koji moraju biti ispunjeni. Proces odabira završen je na većini sudova u BiH u skladu s predviđenom procedurom;
- Stručnjaci iz Holandije i Norveške uspostavili su tzv. peer-to-peer saradnju sa ciljnim sudovima, što je rezultiralo reorganizacijom procesa u parničnim odjeljenjima, ojačalo procesnu disciplinu, smanjilo trajanje postupka i uveden je timski rad.

Takođe, putem CEST-ova organizuje se specijalizovana obuka posvećena komunikacijskim i liderskim vještinama, kao i obuka za rukovodioce intervizijskih grupa (specifična metoda za rješavanje problema unutar tima).

10.1 REZULTATI AKTIVNOSTI

Rezultati u pogledu smanjenja broja neriješenih predmeta i trajanja sudskih postupaka mjere se na osnovu statističkih podataka sudova. Prema podacima VSTV-a, planovi smanjenja broja neriješenih predmeta na sudovima rezultirali su rješavanjem preko 1,2 miliona najstarijih predmeta na sudovima od 2011. godine do danas.

Ukupan broj neriješenih nekomunalnih predmeta na sudovima smanjen je za više od 50% kada se porede podaci na kraju 2019. godine sa onima iz 2011. godine. Što se tiče starosne strukture neriješenih predmeta na sudovima, broj neriješenih predmeta značajno je smanjen:

- broj predmeta starosti 10 i više godina smanjen je za 91%;
- broj predmeta starosti od 5 do 10 godina smanjen je za 88%;
- broj predmeta starosti od 3 do 5 godina smanjen je za 70%;
- broj predmeta starosti od 1 do 3 godine smanjen je za 68%;
- broj predmeta starosti do jedne godine smanjen je za 38%.

11. ZAKLJUČCI I NAREDNI KORACI

Uprkos spoljnim i unutrašnjim problemima s kojima se suočio tokom projekta, VSTV je primijenio instrumente ENCJ-a za ocjenu nezavisnosti, odgovornosti i kvaliteta rada pravosuđa, uključujući i anketu o nezavisnosti provedenu među sudijama. Takođe je naručeno detaljno istraživanje među korisnicima sudova, koje preporučuje ENCJ. Rezultat pokazuje da su u BiH formalni zahtjevi u pogledu nezavisnosti u velikoj mjeri ispunjeni, osim kada je u pitanju finansiranje pravosuđa i nepremjektivost sudija, ali je percepcija nezavisnosti mnogo manje pozitivna. Korisnici sudova i građani uopšte su kritički nastrojeni, dok sudije imaju relativno pozitivno mišljenje, ali je ono niže od evropskog prosjeka. Postoji raskorak između formalnih garancija i načina na koji se one primjenjuju u praksi. Anketa provedena među sudijama pokazuje negativnu percepciju po pitanju korupcije među nosiocima pravosudnih funkcija, sistema imenovanja i napredovanja, poštovanja etičkih standarda i uticaja medija na sudske postupke ili odluke.

Što se tiče odgovornosti, ona u važnim oblastima nije uređena, posebno kada su u pitanju odnosi sa štampom, spoljna ocjena i obavljanje dodatnih funkcija, uključujući i objavljivanje podataka o imovinskom stanju. Što se tiče percepcije, sudije su kritične prema poštovanju etičkih standarda od strane sudija i postupcima nadležnih organa u slučajevima povrede dužnosti i korupcije od strane nosilaca pravosudnih funkcija.

Što se tiče kvaliteta, iz pokazatelja se vide široke varijacije, ukazujući na slabe i jake strane. Snažna strana je, na primjer, procjena kvaliteta sudskih odluka, što ne poduzima mnogo pravosuđa u Evropi. Područja za unapređenje su, dostupnost sažetih i pojednostavljenih postupaka, elektronsko podnošenje tužbe i elektronski postupci, te dostupnost žalbenog postupka na uravnotežen način.

Izveštaj takođe pokazuje da VSTV i sudovi rade na unapređenju nezavisnosti i odgovornosti, i posebno na kvalitetu rada. Što se tiče nezavisnosti, postignut je određen napredak, ali u glavnim aspektima (objavljivanje finansijskih izvještaja, imenovanje i napredovanje sudija) VSTV je zakovan i dalji napredak zavisi od zakonodavstva. Kada je riječ o kvalitetu, uključujući ažurnost, posljednjih godina ostvarena su značajna poboljšanja. Što se tiče ažurnosti, napredak se nedvosmisleno može mjeriti pomoću sistema za upravljanje predmetima u sudovima. Ostala poboljšanja, kao što je kvalitet sudskih odluka, teže su mjerljiva, ali su podjednako važna.

Da zaključimo, glavni problem sa kojim se suočava pravosuđe u BiH jeste negativna percepcija nezavisnosti pravosuđa i nedostatak povjerenja u pravosuđe u društvu.

Da bi ovaj problem riješio, pravosuđe mora unaprijediti sljedeće oblasti:

1. Sudska etika i mehanizmi za suzbijanje neprimjerenog ponašanja i korupcije na svim nivoima pravosuđa, uključujući i VSTV, posebno u pogledu imenovanja, napredovanja i disciplinske odgovornosti sudija. Potrebno je i hitno uvesti objavljivanje imovinskog stanja sudija i članova regulatornih tijela kao što je VSTV.
2. Komunikacija sa društvom, uključujući i ostale grane vlasti, medije i civilno društvo u cilju omogućavanja boljeg uvida u rad pravosuđa i suzbijanja širenja dezinformacija. To uključuje uvođenje spoljne ocjene, koja bi se provodila na zahtjev samog pravosuđa (VSTV-a), a radi zaštite nezavisnosti pravosuđa i uspostavljanja vjerodostojne analize njegovog funkcionisanja.

Treba naglasiti da kada su u pitanju integritet i dobro upravljanje, ostale grane vlasti (politički sistem) nisu bolje od pravosuđa, ako nisu i lošije. To dovodi do pritiska na pravosuđe koji koči napredak. Međunarodna zajednica treba da prepozna ove pritiske i iskoristi svoj uticaj da zaštiti nezavisnost pravosuđa. Treba imati u vidu i negativne primjere Mađarske, Poljske i Slovenije. Gore navedeno takođe pokazuje da je potrebno poboljšati i mehanizam finansiranja pravosuđa. Ovo je tipično područje u kome je očit pritisak ostalih grana vlasti.

Što se tiče kvaliteta rada, sudovi su na inicijativu VSTV-a postigli značajan napredak, na primjer, u pogledu ažurnosti. Potrebno je dalje raditi na poboljšanju rezultata rada. Ovo je važno za stranke u postupku, za ekonomiju u cjelini i položaj pravosuđa u društvu. Koraci preduzeti na unapređenju upravljanja predmetima, ali i upravljanja sudovima, daju čvrstu osnovu za dalji napredak. Od suštinske je važnosti nastaviti sa novim načinima rada i nakon okončanja projekata i saradnje sa partnerima iz inostranstva. Pored toga, iz pokazatelja se vidi da postoje važna područja za inovacije, poput dostupnosti skraćenih i pojednostavljenih postupaka, i, kao i svuda, digitalizacija postupaka. Uvođenje integrisanog sistema upravljanja kvalitetom može dati trajni zamah radu sudova i biti važan faktor u jačanju povjerenja društva u pravosuđe.

Da bi se steklo zajedničko razumijevanje izazova i mogućnosti za pravosuđe Bosne i Hercegovine, slijedeći korak bio bi razmatranje ovog izvještaja na dijaloškim sastancima članova VSTV-a, predstavnika Sudskog vijeća Holandije i Sudske administracije Norveške.

